

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 7

FÖRSTA KAMMAREN

1970

17—20 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 17 februari

	Sid.
Interpellation av herr Wikström (fp) ang. gemensamt nattvardsfirande mellan församling inom Svenska kyrkan och frikyrkoförsamling	5
Meddelande ang. enkel fråga av herr Wallmark (m) ang. teckningslärarutbildning i Stockholm	6

Onsdagen den 18 februari

Ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.	8
Om investeringsanslag till statens hantverks- och industrilånefond	19
Ramen för lokaliseringslån	20
Lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.	21
Ändrade bestämmelser rörande stads- och landshypoteksinstitutionerna	35
Om ett värdefast statligt obligationslån	39
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Richardson (fp) ang. skyddet för privatperson mot avlyssning	43
av herr Olsson, Johan, (cp) om tillsättande av begärd utredning angående mindre och medelstora företag	43

Torsdagen den 19 februari

Svar på enkla frågor:	
av herr Wikström (fp) ang. remissinstanserna för kapitalskatteberedningens betänkande "Kapitalbeskattningen"	44
av herr Björk (s) om en analys av vissa artiklar, berörande EEC-parlamentet, i Romfördraget	47

	Sid.
av herr Åkerlund (m) ang. risken för demonstrationer mot Förenata staternas ambassadör	48
av herr Nyman (fp) om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov	49
av herr Björk (s) ang. möjligheterna för studerande vid universitetsfilialer att fortsätta till forskarutbildning	52
Interpellationer:	
av herr Kristiansson, Axel, (cp) ang. fördelningen av bostadslån för nybyggnad	54
av herr Larsson, Thorsten, (cp) om åtgärder i anledning av kronhjortarnas skadegörelser på skog och jordbruk	55
av fru Florén-Winther (m) om expeditionstid för offentliga inrättningar mellan kl. 17 och kl. 19 någon dag i veckan	56

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 18 februari

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 1, ang. valbarhet till byggnads- och fastighetsnämnder	7
— nr 2, om riksdagens sammanträdesort	7
— nr 3, om förbud att tala från manuskript i riksdagen	7
— nr 4, om upphävande av regeringsformens stadgande om domares oavsättlighet m. m.	7
— nr 5, ang. upplösning av Gotlands läns landstingskommun m. m.	7
— nr 6, ang. ändring i tryckfrihetsförordningen	7
Statsutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna för kungl. hov- och slottsstaterna	7
— nr 14, ang. anslag till oförutsedda utgifter	7
— nr 15, ang. för flera huvudtitlar gemensamma frågor	7
— nr 16, ang. rörlig kredit i riksgäldskontoret för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet	7
— nr 17, ang. förslag till stat för försvarets fastighetsfond	7
— nr 18, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	7
— nr 19, ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	7
— nr 20, ang. inrättande av en fond för beredskapslagring	7
— nr 22, ang. utgifter på tilläggsstat II: försvarsdepartementet..	7
— nr 23, ang. utgifter på tilläggsstat II: socialdepartementet	7
— nr 24, ang. utgifter på tilläggsstat II: finansdepartementet	8
— nr 25, ang. utgifter på tilläggsstat II: utbildningsdepartementet	8
— nr 26, ang. utgifter på tilläggsstat II: handelsdepartementet ..	8
— nr 27, ang. utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet ..	8
— nr 28, ang. utgifter på tilläggsstat II: civildepartementet	21
— nr 21, ang. utgifter på tilläggsstat II: justitiedepartementet ..	21

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 4, ang. det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften skall utgå för år 1970	35
Bankoutskottets utlåtande nr 6, ang. Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.	35
— nr 7, om ett värdefast statligt obligationslån	39
— nr 8, om inrättande av en riksdagens informationstjänst	42
— nr 9, om ökad service åt riksdagens ledamöter	42
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter på tilläggsstat II: jordbruksärenden	42

Tisdagen den 17 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr andre vice talmannen *Ivar Johansson* anmälde, att han den 13 i denna månad åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 13, med förslag till ny delgivningslag m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 23, med förslag till lag om besvär över beslut av riksdagens organ.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 26, angående fortsatt garanti till Aktiebolaget Aerotransport.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—6, statsutskottets utlåtanden nr 1 och 14—28, bevillningsutskottets betänkande nr 4, bankoutskottets utlåtanden nr 6—9 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 21 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter samma utskotts utlåtande nr 28.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 27, med förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning; samt

nr 29, med förslag till sjöarbetstidslag.

Interpellation ang. gemensamt nattvarvsfirande mellan församling inom Svenska kyrkan och frikyrkoförsamling

Herr WIKSTRÖM (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I det växande ekumeniska samarbetet mellan Svenska kyrkans lokala församlingar å ena sidan och olika frikyrkliga församlingar å den andra har på många håll ett behov vuxit fram av att låta denna samverkan också ta sig uttryck i ett gemensamt nattvarvsfirande. I ett sådant konkret fall har det hävdats att det skulle föreligga hinder enligt 1686 års kyrkolag för sådan interkommunion.

Mot bakgrund av detta hemställer jag att till statsrådet fru Myrdal få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att 1686 års kyrkolag icke år 1970 skall anses hindra interkommunion, gemensamt nattvarvsfirande, mellan en församling inom Svenska kyrkan och en frikyrkoförsamling?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Österdahl m. fl.* undertecknad motion, nr 997, i anledning av Kungl. Maj:ts

Meddelande ang. enkel fråga

proposition nr 17, med förslag till stadga om enskilda vårdhem m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Wallmark* (m) till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet: "Överväger Statsrådet att vidtaga åtgär-

der för att möjliggöra teckningslärarutbildning i Stockholm?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.03.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Onsdagen den 18 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att till ledamöterna utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kamrarna av utskottsärenden för tiden från och med i dag fram till påskuphållet. En ny plan för tiden efter påskuphållet kommer att lämnas senare.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 27, med förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning; samt

nr 29, med förslag till sjöarbetstidslag.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott motionen nr 997.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av motioner angående valbarhet till byggnads- och fastighetsnämnder;

nr 2, i anledning av motion om riksdagens sammanträdesort;

nr 3, i anledning av motion om förbud att tala från manuskript i riksdagen;

nr 4, i anledning av motion om upphävande av regeringsformens stadgande om domares oavsättlighet m. m.;

nr 5, i anledning av proposition med förslag till lag om upplösning av Gotlands läns landstingskommun m. m.; och

nr 6, i anledning av proposition med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1970/71 för kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till oförutsedda utgifter;

nr 15, i anledning av vissa i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om rörlig kredit i riksgäldskontoret för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1970/71;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1970/71;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande av en fond för beredskapslagring;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandena nr 1, 22, 24 och 25 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att besluta, att ramen för lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 225 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 287, av herrar *Helén* och *Bengtson*, samt II: 318, av herr *Hedlund* och herr

Gustafson i Göteborg, i vad avsåge hemställan att riksdagen vid behandling av propositionen nr 2 måtte besluta, att ramen för lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 250 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 287 och II: 318, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att ramen för lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 225 000 000 kronor.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Kajiser* (m), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Olle Eriksson* (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Enskog* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp), vilka ansett att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna i I: 287 och II: 318, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, besluta, att ramen för lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 250 000 000 kronor.

Herr talmannen anförde, att vid överläggningen angående förevarande punkt jämväl finge beröras punkterna 3 och 4 i detta utlåtande; yrkanden beträffande sistnämnda punkter skulle dock framställas först sedan respektive punkt föredragits.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Under den förevarande punkten 2 i statsutskottets utlåtande nr 27 rörande lokaliseringsbidrag har Kungl. Maj:t föreslagit att riksdagen skall besluta att ramen för lokaliseringsbidrag under den femåriga försöksperioden vidgas till 225 miljoner kronor. Det innebär alltså en ökning

med 25 miljoner kronor jämfört med det belopp som ursprungligen togs upp.

I den debatt som fördes här i kammaren i anslutning till behandlingen av tilläggsstat I i december hade vi från centern och folkpartiet reservation för ett motionsyrkande som gick ut på att beloppet vid detta tillfälle skulle höjas från 200 miljoner kronor till 250 miljoner och på så sätt sammanfalla med den anslagsframställning som arbetsmarknadsstyrelsen gjort. Vi fick då inte något gehör för vårt förslag, och utskottets talesman i första kammaren, herr Birger Andersson, menade att vi får ge oss till tåls. Vi voterade och det gick som det brukar gå: regeringens trupper fastslog att någon vidgning av ramen för lokaliseringsbidrag inte skulle ske.

Nu har regeringen i tilläggsstat II föreslagit att man skall vidga ramen med 25 miljoner kronor, men fortfarande är det alltså ett glapp mellan arbetsmarknadsstyrelsens framställning och den linje som majoriteten här gått in för.

De båda partierna i mitten har också nu följt upp med reservationer och krävt att lokaliseringsbidragen skall höjas till 250 miljoner kronor. Vi anser att det finns starka skäl för detta, ännu starkare skäl än i höstas. Vid den tidpunkt då förevarande utlåtande justerades fanns det ansökningar om bidrag på totalt 78 miljoner kronor. En del av detta belopp rör måhända projekt som inte blir aktuella innevarande budgetår, men vi tycker i alla fall att det är en avig ordning att man liksom med nyan skall plocka litet pengar då och då till lokaliseringsbidrag. Man borde lita på arbetsmarknadsstyrelsens bedömning så pass mycket att man kunde bifalla dess begäran. En otillräcklig bidragsram — det är ju fråga om en ram här — påverkar även långivningen, som behandlas under en annan punkt i detta utlåtande.

Då ärenden som avser både bidrag och lån fördröjs och med hänsyn till utvecklingen inom främst skogslänens

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

avflyttningsområden, d. v. s. de områden det här gäller, anser vi att aktiva insatser bör göras så snart som de yttre förutsättningarna tillåter det och att man inte på detta sätt bör skjuta upp aktuella projekt bara därför att ramarna inte räcker till. Vi tycker att det finns goda skäl för att arbetsmarknadsstyrelsen skall få vad den har begärt. Vi vidhåller alltså motionsförslaget att ramen skall utökas inte med 25 utan med 50 miljoner kronor.

När det gäller punkt 3 i förevarande utlåtande finns det anledning att erinra om att 1968 års riksdag beslöt att uppdra nya riktlinjer för företagarföreningarnas verksamhet. I anslutning härtill erhöi föreningarna bemyndigande att utlämna lån ur hantverks- och industrilånefonden till ett maximibelopp av 150 000 kronor, vilket innebar en fördubbling av vad som tidigare gällt. Med hänsyn till detta har vi efter hand fått en följdverkan av dels den högre länegränsen, dels de alltmer kapitalkrävande investeringarna i produktionsmedel, en följdverkan som har ytttrat sig i behov av ökade lånemedel i företagarföreningarna. Den 28 november 1969 hemställde Företagarföreningarnas riksförbund i skrivelse till Kungl. Maj:t om en förstärkning av hantverks- och industrilånefonden för budgetåret 1969/70, att anvisas på tilläggsstat med ett belopp av — som det angavs — 28,6 miljoner kronor. Komerskollegium tillstyrkte ett belopp av 15 miljoner kronor efter att ha inhämtat uppgifter från de olika företagarföreningarna i landet. Komerskollegium anförde att i den mån företagens kreditvärdigheter ligger inom ramen för vad som åsyftas för att åstadkomma en dämpning av konjunkturen, utgör detta blott de resultat man velat nå med den förda politiken.

Vi från mittenpartierna som motionerat på denna punkt har bedömt det som olyckligt att den ekonomiska åstramningen i så hög grad som skett har drabbat kreditgivningen till nä-

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

ringslivet och då särskilt hårt de mindre och medelstora företagen. Det råder som bekant sedan hösten 1969 praktiskt taget kreditstopp i fråga om affärs- och sparbankernas utlåning till industri- och serviceföretagen. Resultatet härav är ju bl. a. att lån för nyinvesteringar avslås och att kundväxlar i många fall inte kan diskonteras. Dessa förhållanden har lett till uppkomsten av en grå marknad i fråga om pengar, onormala kreditrelationer mellan kunder och säljare samt en i vissa fall osund offertgivning, där man har krävt långa kredittider och ansett att dessa bör gå före hänsynen till prisanpassningen. Snabbt expanderande företag — och de är åtskilliga bland de mindre och medelstora företagen — har i många fall, som vi vet, en hög lånebelastning för gjorda investeringar i byggnader och maskiner. Dessutom har kravet på en snabbt stegrad omsättning krävt ökat rörelsekapital. Dessa företag drabbas självfallet hårt av det nuvarande höga ränteläget och av skärpta krav på annat sätt, samtidigt som de oftast måste ge höjda rabatter för att få snabb betalning för sina produkter. Den egenfinansiella expensionskraften är starkt beskuren, och företagen tvingas under rådande kreditförhållanden stagnera eller lägga ned sin verksamhet.

Det föreligger alltså en risk för att sådana företag kommer i en allvarlig krissituation, vilken kan innebära att de trots god lönsamhet i övrigt, god ställning på marknaden o. s. v. tvingas inställa sina betalningar i ett i det närmaste överhettat konjunkturläge. Och det är inte bara för företagen som detta har en negativ verkan. Det får följdverkningar som inte är önskade för samhället i stort, och vi rubbar det nätverk som näringslivet utgör och som är en förutsättning för att det hela skall fungera i den samlade gemensamma produktionen. Det är därför som vi i motionerna har understrukit önskvärdheten av att föreningarna mycket snabbt kan tillföras ytterligare lånemedel, vil-

ka i första hand skulle komma till användning som kortfristig utlåning för täckande av partiell brist på rörelsemedel.

Jag har sagt att lånen bör få specialkaraktär och löpa med en amorteringstid av tre till fem år. Detta förslag innefattas i motionen. Ett sådant förfarande ger företagarföreningarna möjlighet att genom kortfristiga lån klara likviditetskriser i de mindre företag som kan bedömas vara livskraftiga och utvecklingsbara. Vi anser att den summa som Företagareföreningarnas riksförbund har begärt är realistisk, men vi vill ändå med hänsyn till kreditläget och till herr finansministern Gunnar Strängs problem förorda en viss restriktivitet. Vi har alltså inte stannat för det belopp på 15 miljoner kronor, vilket kommerskollegium ansett skulle vara nödvändigt, utan vi föreslår ett investeringsanslag på 10 miljoner kronor under den här punkten.

Utvecklingen har med full tydlighet visat att det lokaliseringpolitiska stödet hittills har varit otillräckligt. Det sade jag redan i december, när vi diskuterade tilläggsstat I. Jag vill upprepa att i förhållande till principbeslutet 1964 om totalt 800 miljoner kronor i lån och bidrag har vårriksdagen 1969 fastställt ett belopp av totalt 1 100 miljoner kronor, varav 900 miljoner kronor för lån och resten till bidrag. Det innebär att bidragsramen har minskat med 100 miljoner kronor, medan låneramen i förhållande till det ursprungliga beslutet 1964 ökat med 400 miljoner kronor.

Det stora behovet av förstärkt lokaliseringspolitik har i varje fall inte motsvarats av den vidgade totalramen. Den betydande arbetslöshet som särskilt skogslänens inlandsområden fortfarande dras med bevisar detta. Storstadsregionerna i södra och mellersta Sverige bokstavligen ropar på folk, och där har man i dag inte några möjligheter att sätta stopp. Det innebär å andra sidan risk för en överhettad konjunktur och ytterligare svårigheter för samhället.

Om de s. k. skogslänen och andra områden med sysselsättningssvårigheter skall kunna bestå på ett med andra regioner likvärdigt sätt behövs väsentliga förstärkningar i fråga om lokaliseringspolitiska insatser. Arbetsmarknadsstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t sagt att man behöver väsentligt vidgade ramar. I höstas utvidgades låneramen med 100 miljoner kronor, vilket vi icke ansåg vara nöjaktigt. Vårt motionsyrkande gick ut på en höjning till 1 100 miljoner kronor. Vid behandlingen av tilläggsstat II har vi nu framfört samma yrkande. Detta skall ses mot bakgrunden av att inneliggande ansökningar om lån vid den tidpunkt då statsutskottets utlåtande nr 27 justerades uppgick till totalt 279 miljoner kronor. Rambeloppet är för närvarande cirka 212 miljoner kronor. Det är alltså ett betydande glapp mellan vad som finns tillgängligt och det som egentligen skulle behövas.

Vi tycker att det nu gällande systemet inte lämnar erforderlig rörelsefrihet i fråga om långivningen i anledning av inkomna eller aviserade ansökningar. Lokaliseringsstödets funktion som incitament gör att det aldrig bör uppstå fråga om att avslå eller uppskjuta behandlingen av en låneansökan på grund av otillräckliga beslutsfullmakter. Det har vi i vårt land helt enkelt inte råd med. Ramen bör därför vidgas så att det läge som råder för närvarande inte blir bestående.

Vid statsutskottets behandling av detta ärende har socialdemokrater och företrädare för moderata samlingspartiet — med undantag av herr Kaijser på en punkt — helt gått in för Kungl. Maj:ts förslag, medan centerns och folkpartiets företrädare har avgivit reservationer i anledning av dessa motionsyrkanden. Utskottsmajoriteten har inte heller nu förebragt någon särskild motivering för avstyrkandet av motionerna; detsamma var fallet i höstas.

Herr talman! För de bygders skull som genom dessa ökade insatser kunde komma i ett bättre läge hoppas jag verk-

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m. ligen att reservationerna vinner kammarens bifall.

Med vad jag har anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande vid punkten 2 och vill återkomma med yrkanden beträffande punkterna 3 och 4 när vederbörande punkter har fördragits.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Som redan sagts här hade vi under höstriksdagen en diskussion om lokaliseringsbidrag och lokaliseringsslån. När vi i dag på nytt skall ta ställning till samma spørsmål, vill jag för min del inte dra upp någon stor debatt utan skall endast göra några randanmärkningar till de reservationer som anförts på de olika punkterna. Den föregående talaren har ju redan ganska utförligt behandlat de olika avsnitten, och jag har därför inte anledning att gå in i en mera utförlig diskussion.

Kungl. Maj:t föreslår, såsom redan framhållits, att ramen för lokaliseringsbidrag skall vidgas från 200 miljoner till 225 miljoner kronor. I vår reservation på denna punkt föreslår vi en höjning till 250 miljoner kronor. Motivet till den höjning som vi föreslår är närmast den belastning på detta anslag som har redovisats i utskottets utlåtande. Av detta framgår att tillgängliga medel vid januari månads utgång uppgick till omkring 8 miljoner kronor, medan inneliggande ansökningar om bidrag uppgick till cirka 78 miljoner kronor.

Det är väl alldeles klart, som också har påpekats, att en del objekt faller bort vid den fortsatta prövningen och att en del kanske inte heller blir aktuella under detta budgetår. Men nya ansökningar inkommer ständigt. Av den anledningen förefaller det alldeles uppenbart i detta läge att även den vidgning av ramen som föreslås i reservationen kan komma att visa sig otillräcklig. Jag skall inte gå in närmare på alla de skäl som kan anföras i detta fall, spe-

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.
ciellt beträffande den fortgående utvecklingen i skogslänen, utan jag in-skränker mig till att yrka bifall till reservationen.

Beträffande statens hantverks- och industrilånefond har vi i motioner från mittenpartierna föreslagit att riksdagen vid behandlingen av tilläggsstat II måste anvisa ett investeringsanslag på 10 miljoner kronor till denna fond. Kommerskollegium har ju också beträffande dessa fondmedel efter framställning från Företagareföreningarnas riksförbund hemställt om en förstärkning av fonden med 15 miljoner kronor, en framställning som departementschefen inte ansett sig kunna tillstyrka.

Den ekonomiska åtstramningen har självfallet i hög grad drabbat kreditgivningen till näringslivet. Detta gäller i särskilt hög grad de mindre företagen, som i allmänhet är mera konjunkturkänsliga och har större svårigheter att klara sin kreditförsörjning än vad flertalet av de stora företagen har.

Sedan hösten 1969 råder praktiskt taget kreditstopp i fråga om affärs- och sparbankernas utlåning till industri- och serviceföretag av denna art. Det förhållandet leder till att många företag med ett kanske i och för sig gott marknads-läge — särskilt gäller detta nystartade företag med otillräckligt rörelsekapital och sådana som ännu inte har hunnit konsolidera sin ställning — kommer i ett svårt läge när det gäller att klara det akuta kapitalbehovet. Det har också lett till uppkomsten av, som här redan har sagts, en grå marknad i fråga om pengar, vilket i sin tur leder till onormala och osunda kreditrelationer mellan kunder och säljare där kanske inte alltid det låga priset blir avgörande utan krediterna måhända spelar en större roll vid vissa affärsuppgörelser.

Svårigheterna för den kategori av företag, som det här närmast gäller, att skaffa nödiga rörelsekapital på rimliga villkor vållar besvärligheter och bekymmer på många områden och kan även leda till att lokaliseringspolitiska strä-

vanden i övrigt från samhällets sida motverkas.

Syftet i motionerna och reservationen är närmast att tillföra företagareföreningarna medel och på så sätt i första hand möjliggöra en kortfristig kreditgivning för att i någon mån täcka den brist på rörelsemedel som uppstått genom den strama kreditpolitiken. Medlen skulle sålunda främst användas för att lösa likviditetskriser genom kortfristiga lån till mindre företag som bedöms vara livskraftiga och utvecklingsbara. Sannolikt kommer det att visa sig att den föreslagna summan är otillräcklig, men vi vill gärna medge att en viss restriktivitet i det rådande kreditläget ändå kan vara försvarbar.

Jag kanske i detta sammanhang får påpeka att Företagareföreningarnas riksförbund i november månad gjorde en bedömning av kreditläget och därvid fann att för resterande del av budgetåret föreningarnas utlåning kunde beräknas uppgå till sammanlagt 40,5 miljoner kronor, varför vid budgetårets slut skulle föreligga en total brist på 28,6 miljoner kronor.

Man kan naturligtvis göra gällande att en kreditgivning av det slag som här har antytts inte överensstämmer med kreditpolitikens allmänna målsättning. Gentemot detta kan invändas att det rör sig om relativt små belopp. Dessutom kan man här tala om kreditprioriteringar för att tillgodose allmänna intressen — lika väl som man gör samma sak på andra områden av vital betydelse för samhället.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! Jag är med bland reser-
servanterna vid punkten 2 i utskottets
utlåtande, och jag har jämte mina par-
tikamrater i utskottet reserverat mig
också vid punkten 3. Jag skall därför
be att med några ord få motivera vårt
ställningstagande.

När riksdagen i december fattade be-
slut i denna fråga och vi från mode-

rata samlingspartiet alla samlade oss kring beslutet att följa regeringens förslag i fråga om lokaliseringsbidrag gjorde vi det med den uttryckliga motiveringen att det fanns anledning att förvänta en proposition med förslag i ärendet på nyåret. En sådan proposition har också framlagts och däri föreslås att man skulle vidga ramen för bidragsmedel med ytterligare 25 miljoner kronor.

Då vi i december diskuterade frågan fanns 18,6 miljoner i disponibla medel, vill jag minnas. Då låg ansökningar inne om bidrag med 51 miljoner kronor. Vi hade emellertid klart för oss att nya medel för ändamålet relativt snart skulle stå till förfogande.

När vi nu skall fatta beslut finns kvar 8 miljoner kronor i disponibla medel, och med det av regeringen föreslagna beloppet skulle man disponera sammanlagt 33 miljoner kronor. Då detta förslag behandlades i utskottsavdelningen fanns ansökningar inne om bidrag på sammanlagt 67 miljoner kronor. Under den vecka som har gått mellan behandlingen i avdelningen och behandlingen i statsutskottets plenum har detta belopp ökat till 78 miljoner kronor. Enligt min uppfattning är glappet — eller vad man vill kalla det — mellan de önskade 78 miljonerna och de disponibla 33 miljonerna alltför stort.

Ansökningarna om dessa 78 miljoner innehåller säkerligen många obekanta faktorer, vilket de föregående talarna påpekat. Vi har ingen uppgift om hur mycket som begärts från statliga företag, som skulle kunna få pengar på andra vägar. Jag vet inte heller hur mycket som gäller rent realistiska förslag, vilka inte kan tänkas erhålla bidrag. Någon redogörelse för relationen mellan äskade bidrag och sådana som verkligen beviljats under de gångna åren har jag inte heller sett. En sådan redogörelse skulle kanske kunna ge en riktlinje för hur man skall bedöma det verkliga behov som ligger

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

bakom de 78 miljonerna — eller vad beloppet kan vara i dag; det har i alla fall gått en vecka sedan statsutskottet hade sitt plenum.

För mig har det enda möjliga varit att gå på de siffror som föreligger — äskade 78 miljoner och disponibla 33 miljoner. Jag tycker inte att risken att bidragsansökningar skall avslås med den huvudsakliga motiveringen att pengar inte finns bör få föreligga. Jag delar helt herr Nils-Eric Gustafssons uppfattning i det avseendet. Jag har fullständigt klart för mig att det kan finnas andra motiv som gör det naturligt att avslå ansökningar, men jag anser inte att det är riktigt att bristen på pengar just i detta sammanhang skall vara det egentliga motivet. Därför har jag, herr talman, anslutit mig till den reservation som är fogad vid utskottets utlåtande i punkten 2.

När det gäller reservationen vid punkt 3, vilken alltså samtliga moderata samlingspartiets representanter i statsutskottet anslutit sig till, föreligger i själva verket det förhållandet att vi även från vår sida skulle ha skrivit under motionen om ett anslag på 10 miljoner kronor. Det var ett s. k. olycksfall i arbetet som gjorde att vi inte skrev under motionen; en överenskommelse förelåg, men den blev inte fullföljd. Vi skulle alltså ha varit med, och därför är det naturligt att vi reserverar oss tillsammans med mittenpartierna på den punkten.

Både herr Nils-Eric Gustafsson och herr Per Jacobsson har ju utförligt motiverat reservationens ställningstagande. Att de mindre företagen ofta har det mycket svårt med sina lånemöjligheter känner vi alla till. Jag har haft tillfälle att ta del av de svårigheter som man har också inom mitt län på detta område. Det har av alla dessa skäl förefallit helt naturligt att vi anslutit oss till den reservation som är fogad vid punkten 3.

När det gäller punkten 4 kan man säga att skillnaden mellan disponibla

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

medel och de medel som äskats för lån är ännu större — ungefär 77 miljoner. Å andra sidan täcker de disponibla medlen ungefär tre fjärdedelar av vad som äskats. Jag tycker att situationen inte är oroande på riktigt samma sätt som när det gäller bidrag, där de disponibla medlen i själva verket bara skulle ha täckt två femtedelar av vad som önskats. Därför har jag inte biträtt reservationen här.

Herr talman! Vid punkten 2 ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Som motionär i fråga om anslag till statens hantverks- och industrilånefond vill jag säga några ord.

Jag har i motion I: 465 yrkat att tilläggsanslaget skulle bli 15 miljoner kronor till fonden, att användas i första hand för kortfristig utlåning till företag som temporärt lider brist på rörelsekapital men som är rationellt skötta och bedöms vara lönsamma och utvecklingskraftiga.

Herrar Nils-Eric Gustafsson och Per Jacobsson har utförligt motiverat varför ett tilläggsanslag bör ges, och jag kan i allt väsentligt instämma i vad de har sagt. Men jag vill tillägga ett exempel på sådana företag vilka kommer i kläm på grund av en kreditpolitik som i och för sig, såsom situationen utvecklats, har blivit nödvändig. Den internationella utvecklingen i förening med den av regeringen förda ekonomiska politiken gör att vi måste acceptera kreditrestriktionerna. Men när statsutskottet som motivering för att avslå motionen om anslag säger att en allmän justering av utlåningsnivån inte nu bör övervägas, så svarar man inte på vad jag i motionen avser och yrkar.

Jag ser saken så att om man vill ha en viss grad av restriktivitet i krediter-

na i dagens ekonomiska läge, skall detta drabba något så när rimligt och lika hårt på alla håll. Om man finner att restriktionernas generella utformning gör att en grupp företag drabbas hårdare än vad som rimligen kan vara avsett — och drabbas så hårt att de, trots att de sköts rationellt och är lönsamma, kommer i en likviditetskris som kan tvinga dem att nedlägga sin verksamhet — då bör man se till att dessa icke avsedda följder av kreditrestriktionerna elimineras.

I Sjuhäradsbygden kring Borås finns exempel på sådana företag. En rad textilföretag, välskötta, ledda av driftiga företagsledare och väl anpassade till marknadsutvecklingen, har i de flesta fall trots svårigheter visat förmåga att klara sig i konkurrensen. Men de allmänna svårigheter som väntas för TEKO-industrin har föranlett en utredning om denna industris problem, och finansministern har aviserat en proposition om särskilda åtgärder till stöd för TEKO-industrin. Att i det läget tillåta att ett nästan totalt kreditstopp kan göra det omöjligt för dessa företag att fortsätta sin verksamhet kan varken vara rimligt eller ur samhällets synpunkt motiverat. Medan gräset gror dör kon, heter det. Risken är här att företagen i avvaktan på de — som jag hoppas — välbetänkta åtgärder som propositionen kommer att innehålla till stöd för industrin lämnas åt sitt öde i denna situation.

Jag tycker, herr talman, att även regeringspartiet i ett sådant läge borde kunna vara med om en punktinsats för att undvika icke avsedda resultat av kreditrestriktionerna. Jag har yrkat 15 miljoner kronor i enlighet med kommerskollegii förslag, men det finns en reservation på 10 miljoner kronor som har samlat de tre oppositionspartierna. Eftersom jag inser att jag inte har någon utsikt att få bifall till 15 miljoner kronor, kommer jag vid omröstningen att stödja reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Debatten om lokaliseringsramarna tycks bli en av de fasta programpunkterna här i riksdagen, något av en följetong, kan man säga. Motionerna tillför väl inte debatten något nytt. Utlåtandena utmynnar i en majoritetsuppskattning av behovet av ramökningar och reservanternas vill ha mer, om inte annat så för säkerhets skull.

Behovet att vidga ramen för lokaliseringsbidrag har reservanternas sökt härleda från uppgiften om summan av inneliggande ansökningar. Resonemanget förenklas i stort till att den tillgängliga ramen alltid skall vara större än summan av de belopp som man har ansökt om. Majoriteten har inte anslutit sig till denna i och för sig anslående räknekonst utan i stället litat till uppskattningar av vad som rimligtvis kan bli aktuellt för den tid det gäller.

De inneliggande ansökningarna är delvis sådana att beslut inte kan — i vissa fall inte bör — fattas under detta budgetår. Delvis måste prövningen komma att innebära prutningar av anslag, delvis kan andra finansieringsmetoder behöva prövas.

Det finns ingen anledning att inför avslutningen av försöksperioden och bara någon månad innan riksdagen får ta ställning till den fortsatta verksamheten anvisa ramar i något slags skyltsyfte, även om jag förstår att det alltid är tacksamt att peka på att man ville mera fastän det inte behövdes. Egentligen är det ingen saklig motsättning i denna fråga. Reservationen får väl — om man vågar säga det — tas som ett inslag i den begynnande valrörelsen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkt 2.

I fråga om lokaliseringslån är argumentationen i reservationen enbart den att ramen bör vidgas för säkerhets skull, för att få så att säga rörelsefrihet. Det fordras inga fler kommentarer. Jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag även under punkt 4.

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

Herr JACOBSSON, PER, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson talar om en majoritetsuppskattning. Det ger mig anledning fråga om man verkligen försökt göra någon uppskattning i detta fall. Han talar också om en räknekonst som leder reservanternas fram till de resultat de har kommit till. Jag tycker inte att man behöver anstränga sig särskilt mycket för att konstatera att siffrorna här talar sitt klara och entydiga språk. Den tillgängliga bidragsramen utgjorde vid januari månads utgång 8 miljoner kronor, och inneliggande ansökningar omfattade ett belopp av 78 miljoner kronor, alltså 70 miljoner kronor mer än som fanns tillgängligt.

Även om man är väldigt optimistisk — eller kanske det i detta sammanhang är riktigare att säga pessimistisk — och räknar med att en hel del projekt inte blir aktuella under denna period, talar övervägande skäl för att även de belopp som vi reserverar föreslagit kommer att visa sig otillräckliga. Vi skall komma ihåg att under den tid som återstår till budgetårets slut kommer det säkerligen in åtskilliga nya ansökningar, kanske till väsentliga belopp, vilka man också måste ha möjlighet att tillgodose inom ramen.

Jag tror inte att man skall betrakta det resultat som vi från reservanternas sida har kommit fram till såsom något uttryck för en begynnande valrörelse, utan det är endast ett uttryck för en realistisk bedömning av den faktiska situationen.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först till herr Birger Andersson säga, att förmodligen avser också han att delta i valrörelsen. Jag kan inte tolka hans anförande på något annat sätt. Men det må vara hänt. Vi skall väl alla i den här salen försöka delta i valrörelsen.

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

Jag skulle med anledning av herr Birger Anderssons yttrande om räkneexempel vilja säga att det väl ändå är litet besvärligt för honom att motivera sin ståndpunkt i detta avseende. Vi har ju klara siffror som säger att det finns ett visst behov och att det kommit in så och så många ansökningar vilka omfattar så och så stora belopp. Detta kan man knappast komma ifrån. Det är också sant att olika projekt för närvarande avslås eller måste vänta därför att ramarna inte räcker, och det kan inte vara ur samhällets synpunkt särskilt lyckligt.

Herr Birger Andersson talade i december om — och det gjorde även utskottet i sin skrivning vid det tillfället — "hittills överblickbara behov". Om jag inte hörde alldeles fel använde herr Birger Andersson ordet "överblickbara" också i dag. Men faktum kvarstår att tilläggsstat II har närmast sig vår linje. Man har lagt på 25 miljoner kronor när det gäller lokaliseringsbidragen, trots att det inte har gått så lång tid sedan man "överblickade" behoven. Vad är det som säger att reservanternas inte också nu har lika god möjlighet att överblicka dessa behov och att det då skulle vara rimligare med 250 miljoner kronor som ram för lokaliseringsbidragen? Man skall nog inte underskatta den linje som reservanternas företrädare. Jag tycker att det är mer och mer som talar för att reservanternas linje är mera realistisk, mer i takt med utvecklingen och med den verksamhet som det här är fråga om.

Herr KAJSER (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte tidigare varit med på någon reservation som yrkat på ökning av denna bidragsram. När riksdagen så sent som i december fattade beslut i frågan sist gjorde vi det emellertid under uttrycklig hänvisning till att vi i januari skulle få veta hur problemet skulle lösas. När jag nu vid behandlingen av detta ärende fått se de

siffror som lagts fram, har det för mig tätt sig naturligt att följa det förslag som framförs i reservationen. För mig har det inte — en beskyllning som här riktats mot annat håll — varit fråga om något småfiffligt överbud. Jag håller mig helt inom ramen för vad jag kan stå för. Det är ju långt ifrån så att anslagen är och alltid bör vara större än ansökningarnas belopp. Också jag har klart för mig att en rätt stor del av ansökningarna av olika skäl kan falla bort under behandlingen. Men med det siffermaterial som nu förelegat har jag inte kunnat göra annat än att biträda reservanternas förslag om en ytterligare höjning av bidragsramen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingen egentlig anledning att ytterligare förlänga denna debatt. Jag vill här bara framföra några korta repliker.

De närmast föregående talarna vet lika väl som jag att av ineliggande ansökningar kommer en hel del att bli föremål för mycket utdragna undersökningar. Det finns därför ingenting som säger att det just nu — eller om några månader — är aktuellt med en ökning av detta anslag. Många av ansökningarna är också av den karaktären att de icke alls kan bifallas.

När jag i december talade om den överblickbara situationen, underströk jag samtidigt med kraft att om pengarna icke räckte så fanns det möjlighet att i början på detta år höja anslaget. Kungl. Maj:t har nu begärt 25 miljoner. Reservanternas vill dubbla. De är tydligen goda bridgespelare. Men när man vet eller i varje fall har på känn att åtskilliga av de ineliggande ansökningarna, som sammanlagt rör sig om mycket stora belopp, tarvar grundlig utredning, bör man kunna inse att det icke kan bli aktuellt att under detta budgetår bifalla alla ansökningar som kommit in. Det är detta som gjort att vi inom

utskottsmajoriteten har kommit fram till den uppfattning vi har.

För herr Kaijser vill jag vidare påpeka att en av hans partikamrater i utskottet framförde det kanske allra kraftigaste argumentet för att inte gå längre än vad majoriteten föreslår.

Herr WÅÅG (s):

Herr talman! Statens hantverks- och industrilånefond, som punkten 3 gäller, samt företagarföreningarna tillföres pengar på två vägar. Den ena vägen är att riksdagen varje år beviljar anslag. För detta budgetår har anslagits 20 miljoner kronor. Den andra vägen är tillförseln av medel i form av räntor och amorteringar för tidigare beviljade lån.

För detta budgetår har den för fördelning på företagarföreningarna tillgängliga summan utgjort 23 miljoner kronor. Härav har allt fördelats, utom 1,8 miljoner kronor. Fördelningen innebär inte att pengarna är utlånade. De är endast fördelade på företagarföreningarna som därefter huvudsakligen lånat ut dem.

De medel som flyter in som amorteringar och räntor inkommer under hela budgetåret, och det kommer alltså även under fortsättningen av detta budgetår in pengar. Pengarna är således inte slut.

Som jag ser det finns det två skäl till att bevilja anslag under tilläggsstat. Det ena är att pengarna tagit slut, det andra att någonting speciellt har hänt under budgetåret som motiverar ett särskilt tilläggsanslag. I detta fall har det särskilda inträffat, att kreditförhållandena har åtstramats. Det är naturligtvis en mycket allvarlig sak för den det drabbar. Jag tror emellertid inte som herr Ernulf att det är möjligt att plocka ut vissa grupper och säga vilka som är hårdast drabbade av kreditrestriktionerna.

Den anslagshöjning som nu begärts på tilläggsstat omfattar i en motion 75 procent och i en annan 50 procent av

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m. det för budgetåret beviljade anslaget. Det är alltså en högst betydande höjning av anslaget, om man ser det i den relationen.

Förhållandena på kreditmarknaden blir naturligtvis inte bättre av att man vidgar möjligheterna att låna pengar. Tvärtom blir de svårare. Om man vidgar möjligheterna att låna pengar, skjuter man kreditproblemen framför sig eller skjuter över dem på någon grupp, som inte har möjlighet att komma till dessa lånetillfällen.

Det är det principiella skälet till att statsutskottet stannat för att inte tillstyrka de två motionsyrkanden som finns under denna punkt.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Wåågs anförande uppfordrar mig till några kommentarer.

De mycket hårda kreditrestriktioner som vi i dag har med praktiskt taget kreditstopp för affärsbankernas utlåning drabbar inte som herr Wååg påstod alla företag lika. Det är utan tvekan så att restriktionerna hårdast går ut över de företag som väsentligen har sina krediter i bankerna. Det är de mindre och medelstora företagen. De har relativt sett mycket liten tillgång till obligationsmarknaden och till ATP-fondens medel. De har visserligen möjlighet att få vissa krediter via Industri-kredit och Företagskredit. Men dessa instituts överslussning av ATP-medel till denna företagssektor motsvarar inte alls dess produktiva insatser eller företagens relativa behov av krediter, utan dessa företag får till övervägande del sina institutionella krediter genom bankerna.

Vilka är det då som kreditrestriktionerna i första hand riktar sig mot? Jo, det är uppenbarligen penningmarknaden och affärsbankerna. Vi kommer under våren in i en mycket svår situation med stora påfrestningar när det gäller inbetalning av restskatter, fyllnadsinbetalningar o. s. v. Företagens bankkon-

Ang. ramen för lokaliseringsbidrag, m. m.

ton är på grund av de hårda kreditrestriktionerna nu tömda och bankernas likviditet så pass ansträngd att de inte i större utsträckning kan medverka till finansiering av uppbördsposterna.

Det är detta som Företagareföreningarnas riksförbund och även företagareföreningarna har framhållit. När herr Wååg säger att det i dag finns medel att fördela ute hos företagareföreningarna, svår detta helt och hållet mot vad Företagareföreningarnas riksförbund nyligen konstaterade, när förbundet begärde en betydande förstärkning — jag tror det var 28 miljoner kronor — av föreningarnas långivning under innevarande budgetår. Detta är alltså uppgifter som företagareföreningarna har sammanställt och delgivit Företagareföreningarnas riksförbund. Dessa uppgifter har meddelats kommerskollegium och föranlett dess förslag.

Här föreligger således en betydande brist på lånemedel hos företagareföreningarna. Det vore fullt motiverat att i nuvarande kreditläge ge fonden den förstärkning reservanterna yrkar på.

Herr WÅÅG (s):

Herr talman! Jag bestrider inte alls det riktiga i inledningen till herr Stefansons anförande, men det belyser än mer hur vanskligt det är att tänka sig att omfördela kreditproblemen. Herr Stefansons förslag betyder att man gynnar de företag som har bäst möjligheter att få hjälp av sin företagareförening. Möjligheterna beror mycket på var man bor i landet, hur företagareföreningen har det ordnat i länet och så vidare. Jag tror att det är alltför äventyrligt att försöka att genom någon omfördelning lösa kreditproblemen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Wååg ger mig rätt i första delen av mitt anförande, där jag betonade att just den sektor av

näringslivet som företagareföreningarna skall betjäna har speciella svårigheter. När man konstaterar detta, är det då inte rimligt att ge företagareföreningarna en förstärkning med de 10 miljoner kronor det här gäller för att kunna täcka den brist som här föreligger?

Dessutom finns det ju faktiskt företagareföreningar i varje län. Företagareföreningarna har en sådan utredningskapacitet och administration att de kan bedöma företagens behov av medel. Dessa medel skall komma produktiva och utvecklingsbara företag till nytta — det är företagareföreningarnas utlåningspolicy i dag.

Herr Wååg (s):

Herr talman! Jag finner det för min del orimligt att man skulle kunna plocka ut en grupp företag och med en summa av 10 miljoner kronor lösa deras kreditproblem och därmed åstadkomma en omfördelning av kreditrestriktionerna som på något sätt är rättvis.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkandens propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten 2, röstar

Ja;

Om investeringsanslag till statens hantverks- och industrilånefond

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 49.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 3**Om investeringsanslag till statens hantverks- och industrilånefond**

(Debatt rörande denna punkt hade förekommit i anslutning till behandlingen av punkten 2 i förevarande utlåtande.)

I denna punkt hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 348, av herrar *Helén* och *Bengtson*, samt II: 393, av herr *Hedlund* och herr *Gustafson* i Göteborg, vari anhållits, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 2, angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, måtte till Statens hantverks- och industrilånefond anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor,

dels ock motionen I: 465, av herr *Ernulf*, vari föreslagits, att riksdagen skulle på tilläggsstat för innevarande budgetår under vederbörlig titel anvisa 15 000 000 kronor att tilldelas statens

hantverks- och industrilånefond för användning i första hand för kortfristig utlåning för täckande av temporär brist i rörelsekapital.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 348 och II: 393 samt I: 465.

Reservation hade avgivits av herrar *Bohman* (m), *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Kaijser* (m), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Olle Eriksson* (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Nordstrandh* (m) och *Enskog* (fp), fröken *Ljungberg* (m) samt herrar *Dahlgren* (cp), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 348 och II: 393 samt i anledning av motionen I: 465 till Statens hantverks- och industrilånefond på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som förts under föregående punkt ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemstäl-

Ang. ramen för lokaliseringslån

lan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 62.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 4**Ang. ramen för lokaliseringslån**

(Debatt rörande denna punkt hade förekommit i anslutning till behandlingen av punkten 2 i förevarande utlåtande.)

I de förutnämnda likalydande motionerna I: 287, av herrar *Helén* och *Bengtson*, samt II: 318, av herr *Hedlund* och herr *Gustafson* i Göteborg, hade, såvitt nu vore i fråga, yrkats, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 2 skulle besluta, att ramen för lokaliseringslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas med

100 000 000 kronor till 1 100 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 287 och II: 318, i vad avsåge ramen för lokaliseringslån.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Olle Eriksson* (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Enskog* (fp), *Dahlgren* (cp), *Sjönell* (cp) och *Elmstedt* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 287 och II: 318, såvitt nu vore i fråga, besluta, att ramen för lokaliseringslån under den femåriga försöksperioden skulle vidgas till 1 100 000 000 kronor.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Likaledes med hänvisning till den debatt som fördes under punkt 2 ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser civildepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte motioner.

Punkten 1**Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2, enligt utdrag av statsrådsproto-

kollet över justitieärenden för den 2 januari 1970, föreslagit riksdagen att till Polishus m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsanvisningen avsåge anslag för ombyggnads- och kompletteringsarbeten i syfte att anpassa byggnader m. m. på Svea livgardes område vid Sörentorp så att de efter regementets delvis påbörjade utflyttning kunde tagas i anspråk för central polisutbildning. Kostnaderna på drift- och kapitalbudgeten hade preliminärt beräknats till 12 miljoner kronor, varav 3,5 miljoner kronor skulle belasta innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 74, av herr *Lindblad*, samt II: 90, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården och herr *Westberg* i Ljusdal, i vad avsåge hemställen

1. att riksdagen måtte avslå förslaget i propositionen nr 2 angående utgifter på tilläggsstat II: Kapitalbudgeten, II. Statens allmänna fastighetsfond, 1. Polishus m. m., i vad avsåge investeringsanslag för flyttning av polisutbildningen till Svea livgardes nuvarande lokaler,

2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning om möjligheterna att lokalisera den grundläggande polisutbildningen till Gävle och Östersund.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 74 och II: 90, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Polishus m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor,

2. avslå motionerna I: 74 och II: 90, i vad avsåge utredning.

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp), *Nils-Eric Gustafsson* (cp), *Olle Eriksson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Enskog* (fp), *Dahlgren* (cp) och *Elmstedt* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1. med bifall till motionerna I: 74 och II: 90, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Polishus m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa ett investeringsanslag,

2. i anledning av motionerna I: 74 och II: 90, i vad avsåge utredning hos Kungl. Maj:t, hemställa om utredning rörande lokalisering av central polisutbildning till ort utanför storstadsområdena.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Vid punkten 1 i detta utskottsutlåtande har fogats en reservation. Under denna punkt föreslås att medel anvisas för omändring av byggnader på Svea livgardes område vid Sörentorp, så att de kan tas i anspråk för central polisutbildning. Kostnaderna för projektet har preliminärt beräknats till 12 miljoner kronor.

Frågan gäller alltså en flyttning av den nuvarande polisutbildningen från en plats till en annan inom det egentliga Stockholmsområdet. Anledningen till reservationen är att vi anser att det finns fog för att noga pröva huruvida inte en utbildning av den här arten skulle kunna förläggas till någon annan plats i landet.

Riksdagen har så sent som år 1969 givit Kungl. Maj:t till känna att åtgärder i decentraliserande syfte kan och bör vidtagas och att en väsentligt ökad lokalisering utanför huvudstadsregionen borde övervägas vid en tillväxt av den statliga centralförvaltningen. Detta

riksdagens uttalande bör rimligtvis innebära att regeringen och vederbörande myndigheter när det gäller ändrad lokalisering av en verksamhet av den här arten är skyldiga att noga pröva möjligheterna att förlägga densamma utanför Stockholmsområdet.

Det är klart att myndigheternas sätt att handskas med frågor av det här slaget och det sätt på vilket de söker förverkliga riksdagens uttalade intentioner kan få stor betydelse för samhällsutvecklingen i stort. Det skall inte heller fördöljas att just denna fråga har ett speciellt intresse, när nu ett ärende av detta slag för första gången aktualiseras efter det tidigare citerade riksdagsuttalandet.

Det är väl möjligt att Kungl. Maj:t har prövat detta ärende från decentraliseringssynpunkt, men denna prövning har i varje fall inte — som vi uttrycker det i reservationen — ”bedömts ha sådan vikt att den särskilt redovisats i propositionerna 1 och 2”. Vi reserverar har nog den uppfattningen att vilket resultat denna avvägning än ger bör den med hänsyn till den principiella betydelse som denna fråga har för framtiden klart redovisas och underställas riksdagen. Självfallet bör en sådan redovisning föregås av en dokumenterad utredning.

I detta ärende är läget också det att den polisutbildning som pågår här i Stockholm tills vidare kan fortsätta i de lokaler som för närvarande disponeras. Det är alltså inte någon överhängande brådska i detta fall. Ett uppskov till höstriksdagen skulle såvitt jag förstår inte innebära några större olägenheter.

Det är med denna motivering vi anser att förslaget om medelsanvisning i varje fall inte på nuvarande utredningsmaterial bör bifallas. Reservationen utmynnar i ett yrkande om bifall till de motioner som har avgivits i detta ärende, således avslag på Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Vi hemstäl-

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

ler vidare om en utredning om lokalisering av central polisutbildning till ort utanför storstadsområdena.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Herr Per Jacobsson har efterlyst en närmare motivering till förslaget beträffande denna polis-skola. Den motiveringen skall jag be att få lämna omedelbart.

Även om behovet av nya lokaler för polis-skoleutbildningen inte har ifrågasatts, vill jag i alla fall först belysa den frågan.

Den utbildningsreform som genomfördes den 1 juli 1967 medför att antalet elever vid polis-skolan kommer att öka väsentligt, framför allt från den 1 juli 1972, då de polismän som har fått grundutbildning enligt den nya utbildningsordningen skall börja genomgå den s. k. högre poliskursen, som är en påbyggnad av grundutbildningen och som är obligatorisk för samtliga polismän. Polisutbildningsreformen innebär också att grundutbildningen har fått en väsentligt annan utformning än tidigare. Den nya grundutbildningen präglas av ett större inslag av praktiska övningar och framför allt en bättre samordning av den teoretiska och den praktiska utbildningen.

Vid den nuvarande polis-skolan i Solna, som tillkom år 1965, saknas i stort sett förutsättningar för att genomföra grundutbildningen på det sätt som har avsetts. Resurserna vid huvudskolan i Solna kommer för övrigt endast att räcka till för den utbildning som ligger efter grundutbildningen. Hittills har grundutbildningen skett i provisoriska lokaler i Solna, den s. k. Hagaskolan, och i Sundbyberg, den s. k. Albyskolan, och med utnyttjande av Sörentorpsterängen för praktiska övningar.

Behovet av nya lokaler för grundutbildning inom polisväsendet är alltså klart dokumenterat, och med hänsyn

till den ökning av antalet elever som sker under budgetåret 1972/73 är det mycket angeläget att nya lokaler ställs till skolans förfogande så snart det över huvud taget är möjligt.

I sitt betänkande Statlig stadsdel har statens Järvafältsdelegation efter ingående överväganden föreslagit att Svea livgardes område vid Sörentorp tas i anspråk för polisutbildning under en övergångstid av 15 år.

Även om området på längre sikt enligt Järvafältsdelegationens uppfattning bör tas i anspråk för annat ändamål är det inte försvarligt att låta byggnaderna stå oanvända, i all synnerhet som de flesta av dem är i gott skick. Inspråktagande av området för polisutbildning befanns vara det lämpligaste av de förslag som diskuterades av delegationen och skulle också kunna genomföras till relativt begränsade kostnader.

Om byggnaderna av decentraliserings-skäl inte får användas till polis-skola kan de rimligtvis inte heller få användas för annat förvaltningsändamål. Och vad skall de då användas till?

I anledning av Järvafältsdelegationens förslag har byggnadsstyrelsen och rikspolisstyrelsen bedrivit ett intensivt planeringsarbete, som redovisades till Kungl. Maj:t under hösten. Det har vid detaljplaneringen ytterligare bestyrkts att området skulle passa alldeles utmärkt för polisutbildning.

Vid mina överväganden i denna fråga har jag givetvis också undersökt hur angeläget det är att förlägga denna skola till Stockholmsområdet. Vid denna bedömning har jag, som framgår av statsutskottets utlåtande, varit i kontakt med delegationen för lokalisering av statlig verksamhet. Skälen för att förlägga polisutbildning till Stockholmsområdet har delvis redovisats i statsutskottets utlåtande. Jag vill nu gärna närmare utveckla skälen.

Först vill jag särskilt understryka att skolans behov av lärarkrafter inom vitt skilda områden knappast kan till-

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

godoses på någon annan ort i landet. Undervisningen fullgörs nämligen i mycket stor utsträckning — cirka 35 000 timmar av totalt cirka 60 000 timmar — av timplärare som är specialister på olika områden. I de polisiära ämnena kommer åtskilliga av dessa från rikspolisstyrelsen och Stockholms polisdistrikt. Vidare utnyttjas cirka 40 jurister som timplärare. I ämnen som psykologi, psykiatri, medicin, rättsmedicin, sociologi och socialkunskap anlitas en rad experter som timplärare. För att klara de praktiska avsnitt som är inlagda i den teoretiska undervisningen krävs tillgång till instruktörer, erfarna i polistjänst. Stockholms polisdistrikt har de resurser som behövs för detta liksom för att klara den rena praktikutbildningen som pågår i åtta veckor.

En ändrad lokalisering skulle som framgår av det sagda i flera fall framtinga en sänkt målsättning inom väsentliga områden av polisutbildningen. En polisskola i Ulriksdal ger också fullgoda möjligheter att driva den regionala och lokala fortbildning inom Stockholmsområdet som är en nödvändig förutsättning för vidmakthållande och förbättrande av polismännens färdigheter.

Polisskolornas nära anknytning till rikspolisstyrelsen har tillmätts viss betydelse liksom också de förstärknings- och beredskapsaspekter i förhållande till Stockholms polisdistrikt som särskilt nämnts i utskottets utlåtande.

Tidsfaktorn och de totala kostnaderna för projektet har givetvis också i viss mån inverkat på bedömningen. Vid bifall till förslaget kan grundutbildningen i dess nya form anordnas vid polisskolan i Ulriksdal redan den 1 september 1970. Det bör också framhållas att en eventuell decentralisering av grundutbildningen och den övriga utbildning som enligt de i propositionen redovisade förslagen kan förläggas till polisskolan i Ulriksdal skulle innebära en splittring av polisskoleorgani-

sationen. Det bör nämligen inte komma i fråga att man inte utnyttjar polisskolan i Solna vilken, som tidigare nämnts, färdigställts för sitt ändamål så sent som år 1965.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag konstatera att det finns goda möjligheter att vid polisskolan i Ulriksdal ganska snart skapa goda förutsättningar för att också i framtiden bedriva den centrala, regionala och lokala utbildningsverksamhet som för närvarande genomförs i Stockholmsområdet. Om polisskolan i Ulriksdal inte kommer till stånd skulle detta få svåra konsekvenser för utbildningsverksamheten. Det ökade utbildningsomfånget ställer redan från och med 1970/71 krav på nya lokaler utöver de provisoriska som redan nu utnyttjas på flera platser i Stockholm, Solna och Sundbyberg. Målsättningen för utbildningen av polisaspiranter har hittills inte kunnat uppfyllas, främst på grund av bristen på övningsterräng och yttre utbildningsanordningar. Skulle polisskolan i Ulriksdal inte utföras blir resultatet en lägre utbildningsstandard för den polisiära grundutbildningen och också för vissa andra utbildningsområden.

Det kan förutsättas att annat lämpligt område i Stockholmstrakten eller på annan plats inte kan ställas till förfogande redan år 1970. Nybyggnad för motsvarande utbildningsomfång som polisskolan i Ulriksdal kan erbjuda torde ta minst fem år och medföra avsevärt högre kostnader än de 14 miljoner kronor som polisskolan i Ulriksdal kostar i ombyggnad.

Utbildningssituationen är för närvarande svår, och den skulle bli ohållbar om inte polisskolan i Ulriksdal kommer till stånd år 1970.

Herr JACOBSSON, PER, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den redovisning av den planerade omläggningen av polisutbildningen, som statsrådet här gör, har jag

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

naturligtvis ingenting att erinra emot. Det är möjligt att de byggnader som det här är fråga om är användbara och också i vissa avseenden lämpliga för detta ändamål, men jag tycker inte att den omständigheten i och för sig kan vara helt avgörande i detta sammanhang. Vi får ändå inte a priori anse det helt självklart att så snart byggnader blir lediga i Stockholmsområdet dessa nödvändigtvis skall användas för den svällande förvaltningsapparaten.

Jag hade egentligen inte för avsikt att ta upp någon diskussion om de skäl som kan anföras för att denna utbildning skall ligga kvar i Stockholm. Många sådana skäl kan givetvis anföras, och jag vill inte bestrida att åtskilliga av dem också kan ha betydelse. Vad vi här närmast vill diskutera är emellertid principerna i detta fall och den prövning som bör föregå varje ärende av denna art innan riksdagen skall ta ställning.

De skäl som statsrådet anfört för att skolan bör ligga i Stockholmsområdet har i huvudsak också redovisats inför utskottet. Jag medger, som jag redan sagt, att åtskilliga av dem har betydelse. Men vi som företrädar reservationen har å andra sidan inte kunnat anse att dessa skäl är helt övertygande i dessa sammanhang.

Rent allmänt kan man säga att när det gäller frågor av denna art kommer det alltid att kunna radas upp en massa skäl mot att flytta ut verksamhet av vad slag det vara må från den ort där den sedan länge är etablerad. Faller man utan vidare för denna argumentering, utan en noggrann prövning av alla de skäl som kan ställas emot varandra, lär det aldrig bli möjligt att genomföra någon omlokalisering från dessa områden. Då är, såvitt jag förstår, också riksdagens uttalade mening enbart ett slag i luften.

Det är klart att en prövning av detta slag alltid måste bli besvärlig, eftersom det finns så många svårvägbara komponenter. Jag tror ändå att det bör sägas

ifrån att det kan finnas hållbara motiv för att flytta ut verksamheter av skilda slag från Stockholmsområdet, även om det i vissa avseenden kan innebära en eller annan olägenhet. De svårigheter man nu kämpar med inom storstadsområdena är av den arten att något verkligt radikalt måste ske.

Jag tror inte på någon revolution på detta område, jag tror inte att det kommer att hända så särskilt stora saker. Det finns nämligen en konservativ säkerhetsspärr inbyggd hos alla de människor och alla de myndigheter som träder i funktion i dylika situationer. Det innebär väl i viss mån en garanti för att det inte skall hända några mera revolutionerande saker.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Under den rubrik som vi för närvarande diskuterar rymms en lokaliseringsfråga, visserligen inte av särskilt stor materiell omfattning men ändå principiellt viktig.

Justitieministern, som här har givit den motivering vi saknade i proposition 2, vill ha riksdagens godkännande till lokaliseringen av polisutbildning, och han vill att de lokaler som blir lediga vid Svea livgardes utflyttning från nuvarande område på Järvafältet skall tas i anspråk. Det begärs också medel för en ombyggnad, till en del redan under nuvarande budgetår.

Detta förslag har, som jag antydde tidigare, kommit till riksdagens prövning utan någon egentlig motivering i proposition 2. I anledning av denna proposition har en motion väckts av herr Lindblad och andra från folkpartiet med förslag att man i fråga om förläggningen av denna utbildning borde kosta på sig en grundlig prövning av olika alternativ, så som herr Per Jacobsson redan tidigare har utvecklat.

Jag vill peka på att det för närvarande pågår en debatt i vårt land om behovet av decentralisering och om hur

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

tillväxten av storstadsregionerna bör hejdas. Vi från centerpartiet har vid behandlingen i statsutskottets tredje avdelning ansett oss böra stödja de yrkanden som framförs i herr Lindblads motion. Det innebär att man avstyrker förslaget i proposition 2 under denna rubrik och att man i stället begär att riksdagen skall avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om skyndsamt utredning av möjligheterna att lokalisera den grundläggande polisutbildningen till Gävle eller Östersund. Vi tycker att principiella skäl verkligen borde få komma till sin rätt när man tar ställning till en dylik fråga och att det bör finnas en klar motivering för ett Kungl. Maj:ts förslag innan riksdagen med gott samvete kan inta den ena eller andra ståndpunkten.

Vi har en känsla av att polisutbildningen utan större olägenhet skulle kunna förläggas till annan ort än Stockholm. Det borde i vissa större landsortstäder finnas lära krafter. Polisen skall ju i sin tjänstgöring inte bara syssla med storstadsförhållanden. Det kunde därför kanske vara av ett visst värde att denna utbildning förlades till en plats där man fick en något bredare och mer differentierad miljö för själva undervisningen.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande om bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen som framställdes av herr Per Jacobsson. Men, herr talman, jag vill därutöver fortsätta något.

Centerpartiets ledare, doktor Hedlund, har ånyo "överraskat" en del tidningsskribenter och naturligtvis också en del framstående partiföreträdare genom att i förra veckan inför Stockholmsavdelningen av partiet klagöra hur vi tänker oss etableringskontroll på försök i Storstockholm, ett yrkande som återfinns i centerpartiets partimotion om lokaliseringpolitiken och i ett par enskilda motioner från vårt parti.

Denna överraskning är i viss mån —

om man så får säga — förvånande. Det är ju ingen hemlighet att centerpartiet under en lång följd av år har drivit frågan om en riktigare regional fördelning av näringsliv och resurser för att ge landets olika delar en möjlighet att fortleva. Rätten för ett företag att etablera sig i Storstockholmsområdet är en del av vårt stora lokaliseringpolitiska program. Vi ser, precis som förut, stimulansåtgärderna som det väsentliga. Men vi har inte velat stanna vid detta, utan vi tror att de erfarenheter som har gjorts i Frankrike och England och som är på väg att förverkligas också i Norge är någonting som ett land som vårt borde dra nytta av. Jag har personligen varit både i Parisområdet och i Londonområdet och vet hur pass kraftfulla bestämmelser man där har för företagsetablering. Vår linje, som har presenterats av doktor Hedlund, går inte så långt. Vi talar om en försöksverksamhet och vi framhåller dessutom att gränsen för eventuella ingrepp bör vara relativt hög — vi har talat om 50 anställda som en gräns där man skall kunna kräva en kontroll.

En del människor har, som jag sade, blivit mycket förvånade över detta. Det är mycket underligt att vårt parti närliggande politiska riktningar — åtminstone gäller detta vissa tidningar — har uttryckt förvåning och undran inför vår ståndpunkt.

Det skulle, eftersom det anknyter till hela den stora frågan om utlokalisering eller etableringskontroll, vara välgörande och naturligtvis också i viss mån klagörande att få höra hur t. ex. folkpartiets ledning ser på detta och hur folkpartiet egentligen vill ha det. Man har från det hållet — frånsett Norrlandsföreträdarna — under en ganska lång tid varit ointresserad av lokaliseringpolitiken över huvud taget. Nu förefaller man på vissa håll vara ointresserad för den del av regionalpolitikens medel som doktor Hedlund här föreslagit. Förmodligen kommer man så småningom över på vår linje, det brukar

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

vara så. Men det skulle vara intressant att få veta hur man i dag från partiledningens sida — vi har ju partiledarna för både m och fp förlagda till denna kammare för närvarande, men min fråga gäller alltså bara folkpartiet — ser på detta och om man från folkpartiets sida är beredd att klart säga ifrån vad man menar. Det skulle vara mycket bra för de människor ute i landet som intresserar sig för politik och för de olika politiska partiernas konkreta handlingslinjer. Polisutbildningens förläggning är inte tillräckligt testmaterial.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande på denna punkt.

Herr **HELÉN** (fp):

Herr talman! Det kan tyckas som om frågan om förläggningen av polisutbildningen är en alltför begränsad fråga för att bli föremål för en principiell debatt. Men jag vill påpeka att det faktiskt är första gången som en konkret fråga om rätt förläggning av en statlig förvaltning når kammaren sedan riksdagen i fjol på inbjudan av dåvarande inrikesministern har uppmärksammat vikten av en ny syn på lokaliseringen av förvaltningen. Inrikesministern gjorde ju i sin huvudtitel i fjol några principiellt mycket intressanta påpekanden om det angelägna i att utanför storstadsområdena skapa sådana regionala centralorter att de skulle kunna utgöra alternativ till de tre storstadsområdena och inte minst därvid dra till sig förvaltnings- och utbildningsenheter i konkurrens med Storstockholm.

Detta är alltså en begränsad fråga i sak, men det är en fråga som har principiell räckvidd.

I statsutskottets utlåtande har man framför allt tryckt på två argument när det har gällt en fortsatt förläggning till Storstockholmsområdet av polisutbildningen. Det ena argumentet är tillgången på lärare, och det andra är be-

hovet av polisiär beredskap. Om man skall motivera lokaliseringen med hänvisning till lärartillgången hamnar man nog snabbt i ett resonemang enligt den onda cirkelns princip. Polisläraryna, som enligt uppgift finns här, blir snabbt ett argument för att ytterligare utbildning skall förläggas till Stockholm.

Kammarens ledamöter erinrar sig säkert den diskussion som fördes när universitetsfilialerna för några år sedan introducerades. Då hette det att det var omöjligt att beröva de gamla universitetsorterna den lärarkapacitet som skulle behövas för att bygga upp effektiva universitetsfilialer. Vi har fått se att dessa orter snabbt kunnat dra till sig ett tillräckligt och överraskande stort elevunderlag.

Det andra argumentet, om behov av en reservstyrka av polismän i Stockholm, är väl också ganska diskutabelt. Jag tror inte att man exempelvis inom Polisförbundet är så förtjust över att otränad personal, som alljämt befinner sig under utbildning, skall utnyttjas där besvärliga uppgifter kan vara att vänta. Skulle man vid tillfällen då ordningen står på spel peka på att man har en mobiliseringsreserv, kan man riskera att få en motsatt verkan mot den önskade så att det uppfattas som ett hot. Därigenom skulle man försvåra den polisiära ordningsställningen.

Justitieministern hade en något tyngre argumentation här i kammaren, men denna har dock inte kommit oss till del i statsverkspropositionen. Det var ju värdefullt att justitieministern gav dessa upplysningar. Jag tror att den lokalprövning som han hänvisade till i stort sett måste sägas vara en prövning av vad man skall göra med Svea livgardes tomma lokaler och hur man skall fylla ut den statliga stadsdel det här är fråga om. Den lokalprövningen har inte varit en förutsättningslös bedömning av den typ som inrikesministern i fjol hänvisade till.

Om justitieministern har tillfälle att komma tillbaka till kammaren, skulle

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

jag också vilja fråga honom om man har inhämtat yttrande från den delegation för lokalisering av statlig verksamhet som leds av finansdepartementets budgetchef och som väntas lämna ett betänkande redan i mars. Här försiggår just en sådan generell prövning, och enligt vissa uppgifter skulle det vara fråga om att inom kort på nytt vädra tanken på en radikal utflyttning från Storstockholmsområdet av förvaltningsenheter. Då frågar man sig om det är lämpligt att endast några veckor dessförinnan besluta att permanenta en viss utbildningsenhet till just Storstockholm.

Frågan om polisutbildningen är, som herr Per Jacobsson klargjorde, inte tillräckligt stor för att vara avgörande. Folkpartiet, och jag förmodar även centerpartiet, hävdar att denna fråga måste sättas in i ett större sammanhang. Det är en testfråga på riksdagens viljeinriktning. Som jag nyss sade är det första gången en konkret fråga efter fjolårets principställningstagande när kammaren, och då är det viktigt att veta var riksdagen står när målsättningar och paroller skall sättas på prov. Vad man då bör utgå från är att den fortsatta tätortsutvecklingen i Storstockholm i första hand är en fråga om förläggning av förvaltningsenheter och andra tjänster.

Enligt Länsplan 67 hade år 1950 industrin i Storstockholm närmare 30 procent av antalet sysselsatta. För den offentliga förvaltningen och övriga tjänster totalt var det då endast fråga om 23 procent. Redan 1965 hade siffrorna svängt något, och offentlig förvaltning och övriga tjänster hade passerat industrin i Storstockholm. För 1980 pekar prognosen på 18 procent av antalet arbetstillfällen för industrin mot 44 procent för offentlig förvaltning och övriga tjänster.

Vill man alltså åstadkomma en förändring, ett minskat tryck på Storstockholm, måste man gripa in på den sida som gäller offentlig förvaltning och övriga tjänster. Det innebär att vi

t. ex. 1980 skulle ha 142 000 sysselsatta inom industri i Storstockholm mot 340 000 sysselsatta i offentlig förvaltning och övriga tjänster. Nu svarar visserligen inte offentlig förvaltning för mer än en tredjedel av dessa 340 000, men med sin tredjedel kommer den ändå 1980 att ha lika många som industrin totalt. Man får inte heller glömma att det just är beslutsfattarna inom den offentliga förvaltningen som drar till sig så många andra sysselsättningsstillfällen att det är där som man har nyckelpunkten om man vill vrida utvecklingen till det bättre.

Jag tror alltså att kammarens ledamöter har alla skäl att några ögonblick fundera över om inte detta är en angelägenhet där man borde visa sin viljeinriktning och säga ifrån att den typ av lokalprövning som här förekommit inte är tillräcklig, innan man fattar ett beslut i en sådan här fråga.

Herr Nils-Eric Gustafsson drog upp några andra frågor som — om jag förstått honom rätt — huvudsakligen har med industrietableringen och kontrollen av den att göra. Som jag påpekat är det i den offentliga sektorn som den stora tunga potten ligger, och vill man nå resultat, så är det där man bör vidtaga åtgärder. Jag kan inte tänka mig att man från centerpartiets sida vill införa den ordningen att en underordnad statlig instans skall sätta sig över vad regering och riksdag beslutat i fråga om förläggning av en statlig enhet. En sådan typ av etableringskontroll är väl helt orimlig. Det är ju riksdagen som måste ha sista ordet. Även om den fattar ett felaktigt beslut, skall inte en lägre statlig instans korrigera detsamma.

Vad gäller frågan om en kontroll av industrilokaliseringen, som enligt de kompletteringar som gjorts till herr Hedlunds första uttalande häromdagen inte skulle avse företag med mindre än 50 anställda, så blir en sådan etableringskontroll för Storstockholms del ganska illusorisk. Det är väl inte så

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

värst många företag med mer än 50 anställda som har etablerats i Storstockholm på senare år eller kan väntas göra det. De enheter av industriell art vi har i Storstockholm, som är alltför stora, var från början mycket små och har vuxit på platsen. Dem skulle man alltså inte fånga upp med en sådan typ av etableringskontroll, som för övrigt även har vissa principiella sidor. Men jag tror inte att detta behöver bli särskilt kontroversiellt. Det viktiga är att kammaren tar tid på sig för att fundera över om det inte vore klokt att överväga om inte riksdagen här skulle avvakta den Schönanderska utredningen och framhålla att vi vill se detta i ett stort sammanhang. Jag tror att de av kammarens ledamöter som i går kväll i TV såg det från Luleå producerade programmet fick klart för sig att för en stor allmänhet existerar det ett spänningsförhållande mellan Storstockholm och det övriga landet och inte minst mellan Storstockholm och övre Norrland. Den unga flicka som fick rikta frågor till Hjalmar Mehr och till experten från Ingeniörsvetenskapsakademien var säkert representativ för de många som upplever det som ett tvång att dras in i Storstockholmskvarnen. För henne fanns det inget annat alternativ. Även i den offentliga debatten måste vi räkna med att varje liten fråga om att bevara eller öka trycket på Storstockholm i de delar, där vi har rörelsefrihet — och det är just den statliga förvaltningen — utgör ett test på riksdagens vilja att visa allvar i de principbeslut som riksdagen på inrikesministerns inbjudan fattade 1969.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ställde en testfråga till herr Helén; han har inte svarat på den. Han har sagt att han hoppas att denna fråga inte skall behöva bli kontroversiell i framtiden. Jag hoppas att

han har partiet och tidningarna med sig i den uppfattningen, men jag är inte säker därpå. Jag har en hel mapp full med tidningsurklipp som talar ett helt annat språk.

Sedan sade herr Helén att jag hade varit inne på industrietablering och att han för sin del fattat att det här gällde den offentliga sektorn. Herr Helén har ju varit landshövding i Växjö — han är det för resten fortfarande — och borde väl veta att den offentliga sektorn uppträder på industrisidan också i ganska stor utsträckning. Det har faktiskt skett en ökning på den sidan.

Påståendet att det under senare år inte skulle ha tillkommit nya företag med mer än 50 anställda inom Storstockholmsregionen har jag mycket svårt att förstå. Jag tror knappast att herr Helén kan belägga detta. Jag fick alltså inget klart svar. Herr Helén säger att det här *kanske* kan bli bra.

Jag noterar tills vidare att centern i fråga om det moment i lokaliseringpolitiken som heter etableringskontroll för närvarande står ganska ensam.

Herr HELÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min förhoppning om centerpartiets kommande inställning grundar sig på den syn som väl ändå måste vara gemensam, nämligen att det väsentliga är att minska trycket på Storstockholm och göra det på de samhällssektorer där väsentliga ändringar går att få. På den punkten hoppas jag alltså att det inte skall råda någon oklarhet.

I den mån herr Nils-Eric Gustafsson vill att jag skall skriva under tanken på en etableringskontroll, som skulle gälla såväl förvaltningsenheter som industriföretag, kan jag inte följa honom. Jag tror helt enkelt att det är en olycklig väg. Man kan inte ha ett underordnat statligt organ, som skall kunna sätta sig över riksdagsbesluten och pröva om riksdagen handlat rätt eller

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

inte, utan riksdagen måste ta sitt ansvar. Det gäller här etablering av all statlig verksamhet, såväl förvaltande som industriell.

Vad gäller etablering av industriföretag från den enskilda sektorn inom storstadsområdena, så når man knappast några resultat med den spärrgräns på 50 anställda som har angivits i ett uttalande från centerpartiet. Jag har inte bestritt att det kan finnas någon eller några industriella enheter med över 50 anställda, som har etablerats, men de är såvitt jag förstår ytterligt få. Det väsentliga i den hittills rådande utvecklingen är att det är små företag som vuxit sig stora inom Stockholmsområdet, och dem kan man inte sparka ut med denna mekanism. Man får genom andra medel verka för att de frivilligt skall flytta, och där är samrådet mellan arbetsmarknadsstyrelsen och industrins lokaliseringsbyrå och Industrieförbundet ett av de mest verksamma medlen. Jag hoppas alltså att herr Nils-Eric Gustafsson inte skall framhärda i ett alltför dogmatiskt betraktelsesätt här. Det skulle nog skada inte bara partiet utan hela den viktiga diskussionen om att få till stånd en bättre avvägning mellan Storstockholm och landets övriga delar.

Jag hoppas att herr Birger Andersson, om justitieministern inte har tid att komma tillbaka, vill säga några ord om var regeringspartiet står i den grundläggande frågan: Skall riksdagen låta bli att utnyttja detta tillfälle att ta ställning för en bättre lokalisering, en lokalisering i rätt riktning, eller skall riksdagen ta sitt ansvar?

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Herr Helén svarar på sätt och vis mycket skickligt genom att koppla ihop två saker: dels den offentliga sektorn, dels den privata. Han säger att det vore orimligt att kräva att

det skulle finnas något överorgan som kunde sätta sig över av riksdag och regering fattade beslut. Jag vill förenkla frågan för herr Helén. Hur förhåller det sig med den etablering som sker på den privata sidan? Där måste väl i alla fall svar kunna ges klart och otvetydigt.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag förstår av herr Gustafssons sätt att lägga upp dessa frågor att han tror att det är en kolossal skillnad mellan centerpartiets energiska agerande när det gäller lokaliseringspolitik och folkpartiets; vi kommer så småningom lunkande efter. Jag tror att vår partiledare av olika skäl var litet försiktig när han diskuterade med herr Gustafsson. Jag kan kanske vara mer öppen och säga till herr Gustafsson att man när man valt detta exempel har valt ett mycket dåligt sådant. Det är ju helt enkelt så att en hel del stora företag som varit verksamma inom Storstockholmsområdet under de senaste åren har flyttat ut till andra områden. Det är också, som herr Helén påpekade, ett faktum att det har blivit en snedvridning i Stockholm. Den grupp som företräder allmän förvaltning och andra tjänster har undan för undan vuxit, medan den grupp som arbetar inom industrin samtidigt har minskat. Jag vet inte om jag skulle vilja vara med om att försöka skapa en sådan befolkningsstruktur i huvudstaden att det inte fanns några arbetare alls här — kanske en och annan byggnadsarbetare men inga industriföretag och ingen sådan balans som vi eftersträvar på andra håll ute i landet. Jag skulle helt och fullt ha hållit med herr Gustafsson om förslaget hade gällt Göteborgsområdet eller Malmö—Hälsingborgsområdet — men jag stöter mig väl med en del människor när jag säger detta. Att just välja Stockholm som exempel tycker jag var ett mycket olyckligt val.

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Min gode vän herr Axel Andersson skulle använda den grova kanonen, men han drog den tillbaka: jag upptäckte i varje fall inte skottet. Herr Axel Andersson förklarade först att hans partiledare inte kunde yttra sig öppet i denna kammare men att han själv kunde göra det. Jag beklagar om herr Helén inte kan yttra sig öppet här, det vore bra om han kunde det.

Herr Axel Andersson försökte sedan kringelrikroka till detta och sade att det var fel fråga och en alldeles för liten fråga. Jag sade inledningsvis att det är en materiellt liten men principiellt ganska stor fråga. Sedan sade herr Andersson att det var alldeles fel stad, det skulle inte vara Stockholm, det skulle vara Göteborg eller Malmö. Ja, det är också ett besked. Men något besked — ut ur denna labyrint — om var folkpartiet står när det gäller denna i dag mycket viktiga och för framtiden ännu viktigare fråga har icke lämnats av herr Helén, som är verserad, eller av herr Axel Andersson, som ibland talar på vers.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nils-Eric Gustafsson påstår att jag hade sagt att det här gällde fel fråga. Det har jag aldrig sagt, utan jag sade att det var fel exempel så till vida att när centerpartiet skulle börja med sin etableringskontroll vände det sig åt fel håll — man vände sig åt ett håll där antalet verkamma undan för undan under de senaste åren har sjunkit, nämligen inom industrin, medan däremot antalet i förvaltning och annan tjänst sysselsatta i hög grad ökat.

Herr Gustafsson sade vidare, att han inte märkte smällen från min kanon. Jag hade inte valt någon grövre kanon; jag tillhör inte de allra brutalaste och tycker alltför mycket om herr Nils-Eric

Gustafsson för att jag gentemot honom skulle vilja använda tjocka Bertha eller någon kanon av den typen. Jag tyckte att det var onödigt att göra detta, ty jag tror säkert att folkpartiet och centerpartiet, när man inom centerpartiet har funderat över det utspel som herr Hedlund här har gjort — han brukar göra sådana utspel — och kommit underfund med vad det egentligen gäller, mycket väl kommer att vara på samma spår.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag reagerade mot att herr Gustafsson påstod att folkpartiet alltid följt efter centerpartiet när det gällt lokaliseringpolitiken. Han förmodade också att folkpartiet skulle göra så i fråga om centrens förslag till etableringskontroll. Jag vill att börja med framhålla att påståendet inte är riktigt. Till grund för den lokaliseringpolitiska försöksverksamhet som nu bedrivs här i landet ligger förslagen i betänkandet "Aktiv lokaliseringspolitik" från 1963, och dessa förslag lades fram av en enhällig utredning. Som ledamot i denna utredning satt bl. a. den kände centerpartisten och lokaliseringsexperthen Torsten Andersson, numera landshövdning i Gotlands län.

I utredningen diskuterades också mycket ingående frågan om etableringskontroll, och vi for liksom herr Gustafsson över till England och lärde oss hur man i London och i Birmingham bedrev lokaliseringspolitik och hur tillståndsgivningen för industrietablering där verkade. Men vi var enhälligt av den uppfattningen att etableringskontroll inte var någonting att applicera på Sverige, på Stockholms stad eller på någon annan expanderande region i vårt land. Av vilken anledning då? Jo, redan 1959—1963 när den s. k. Näs-lundska utredningen arbetade, konstaterade vi att utflyttningen av industrianställda från Stockholm var större än inflyttningen. Vi konstaterade att de

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

industrianställdas relativa andel av den totala befolkningen successivt minskade och att prognoserna visade på samma tendens under kommande år — och de har ju också besannats. De siffror som herr Helén i sitt anförande angav belyser ju detta. De relativa siffrorna för servicesektorns och den offentliga sektorns tillväxt i Stockholm, visar samtidigt en markant stigande trend. Vi var 1953 i en enhällig utredning principiellt emot en etableringskontroll. Vi hade den åsikten att näringslivet skulle få etablera på de platser där det fann det ekonomiskt riktigt att etablera sig. Vi menade att lokaliseringpolitisk rådgivning och stimulansmedel måste sättas in för att styra företagen till stödområdena och då även från storstadsområdena.

Nu har även den Lemneska utredningen behandlat denna fråga. Tydligen har inte heller de experter och rådgivare som den Lemneska utredningen har anlitat — bl. a. herr Mac Hamrin i Kalmar och herr Thorbjörn Fälldin i andra kammaren — kommit fram till att etableringskontroll skulle vara ett riktigt sätt att styra utvecklingen på detta område.

Vi är väl alla här fullt överens om att något måste göras för att försöka styra företagen till de regioner som utvisar en utglesning av befolkningen och har arbetslöshetsproblem. Vi är också beredda att satsa på en sådan styrning, en styrning med rådgivning, ekonomiska stimulansmedel och på annat sätt. Men att sätta in en kontroll eller tillståndsgivning för företagsetablering i en region, där tillväxten huvudsakligen beror på andra faktorer, tror vi inte att det är mycket bevänt med. Vi tror inte heller att det främjar en aktiv lokaliseringspolitik. Centern och folkpartiet samt övriga riksdagspartier har varit eniga om att etableringskontroll inte är en metod som bör tillgripas i vårt land. Det kan verkligen ifrågasättas om det finns anledning att nu införa den.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! I folkräkningstider konstateras ju att Storstockholmsområdet får flera människor, medan särskilt skogslänen får allt färre. Jag tror att en lika viktig iakttagelse är att strukturen håller på att ändras. Service i vid mening, förvaltning och annat växer här. Det ger en hög andel av högt utbildad personal — dessutom med höga löner. Får vi i detta land en socialt och utbildningsmässigt mycket varierande befolkningsbild i olika delar, kommer det att innebära allvarliga risker för framtiden. Något tillspetsat sagt kan det bli två nationer.

Nu vet vi att staten svarar för en stor del av service, byråkrati, forskning och utbildning etc. Det har länge diskuterats att flytta ut en del härav från Storstockholmsområdet. Det har väl också utkristalerats ett mönster för vad som händer i sådana sammanhang. Verket i fråga — från högste chefen och långt ned — förklarar nämligen att verket trivs så bra och inte kan fungera någon annanstans än här. Man kan tolka det så, att finns inte kanslihuset innanför utsikten från fönstret, skulle verket inte riktigt trivas. Alla verk trivs och tror att de är perfekt placerade där de är, vilket i och för sig är trösterikt för oss att veta.

Men nu visar erfarenheten att även om man flyttar ut ett verk, och chefen kanske avgår i protest och andra anställda blir ledsna, och vi går till samma verk efter en tid, kan vi konstatera att personalen trivs väldigt bra också på det nya stället. Det har fått mycket bättre lokaler, ty verket var splittrat på många ställen i Stockholm. Personalen stannar längre. Effektiviteten och arbetsglädjen sägs vara mycket stor.

Det är alltså en mycket glädjande iakttagelse att verk trivs också på nya ställen. Man kan kanske generellt säga att verk och inrättningar alltid trivs, men att de trivs så bra att de drar sig för att flytta. Är detta sant, ger det oss naturligtvis mycket stor frihet att flytta

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

verk. De kommer efter en tid att trivas utmärkt även på det nya stället.

Nu kan det sägas att bevisen inte är många. Försvarets fabriksverk, som flyttade till Eskilstuna, är det mest iögonfallande exemplet. Jag medger att det är svårt att leda detta i bevis, ty det finns så få exempel. Men det är väldigt svårt att finna många exempel, när det är så förtvivlat få som har flyttat ut. Innan de har blivit fler må vi väl nöja oss med de bevis som de hittills mycket få utflyttningarna givit. Resultaten har undantagslöst varit mycket positiva.

Den stackars motionären utgick alltså ifrån att verk kommer att trivas även när de flyttats ut. Att de ändå tycker att det är tråkigt att flytta leder naturligtvis till tanken att man i första hand bör inrikta sig på lokalisering när det gäller verk som antingen är nya eller ändå skall flytta — alltså föreslås flytta inom Storstockholmsområdet, som det är ju är fråga om i det här fallet. Det var den enkla och banala tanken som låg bakom min motion.

Det kan sägas att man inte skall anlägga en lokaliseringsaspekt på så lösa boliner, men eftersom statsrådet själv över huvud taget inte berört lokaliseringsaspekten fann jag mig oförhindrad. I dag hänvisar statsrådet till den, men han åberopar inte till sig själv, vilket hade varit starkare, utan han tvingas hänvisa till vad statsutskottet erfarit att han egentligen hade tyckt, fast han inte ansåg det vara värt att nämna. Han uppehöll sig också vid att han var rädd för att lokaler skulle få stå tomma, en tanke som är litet konstig. Kan man tänka sig att det i Storstockholmsområdet icke skulle gå att hyra ut dessa lokaler, därest polisskolan inte flyttar in i dem?

Senare i vår kommer vi att få uppleva en parallell till detta. Då nedläggs en annan militär inrättning, nämligen flygflottiljen i Tullinge. Frågan är vad man skall göra med dess lokaler. Försvarets fredsorganisationsutredning och

en arbetsgrupp inom departementet har tittat på saken, och avsikten är nu att flytta flygkåren i Hägernäs m. fl. inrättningar tvärsigenom staden, ty det finns ju alldeles ypperliga lokaler i Tullinge. Det finns väl i och för sig ingen som tvivlar på detta, men inte heller där har man, när flyttning ändå är aktuell, tagit in i bilden frågan huruvida det går att göra den flyttningen litet längre.

Jag skall inte gå in i debatt i frågan om polisskolan med fördel kan förläggas till Gävle. En del av de argument som har anförts tycker jag dock inte är särskilt starka. Även om varenda kompetent lärare funnes i Stockholm, skulle de ju med nyttjande av de kommunikationsmedel som ändå funnes kvar kunna tjänstgöra åtminstone en bit utanför Storstockholmsområdet.

Herr talman! Det är möjligt att vi kan återkomma till liknande frågor. Låt oss då bara hoppas att det icke bevisas vad som misstänks på några håll, nämligen att bara pest och hungersnöd kan förmå statsverksamhet att lämna Storstockholmsområdet.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har fått ett vänligt brev från herr Axel Andersson, men fastän det är mycket kort skall jag inte läsa upp det.

Emellertid hoppas jag att en sak nu står klar för alla i kammaren. Man anklagar centerpartiet för att ha tagit upp en alldeles för liten fråga till debatt, men efter den närmast föregående talarans anförande är det uppenbart att motionen väckts av herr Hans Lindblad, medlem av folkpartiets riksdagsgrupp. Påståendet att en för liten fråga har tagits upp får alltså riktas till någon annan.

Jag trodde att vad jag sade skulle bli föremål för en liberal bedömning. Jag trodde att diskussionen mellan mittenpartierna skulle kunna föras också på det här viset, när de nu inte har sam-

Ang. lokaliseringen av den centrala polisutbildningen, m. m.

ma mening. Jag har efterlyst svar beträffande inställningen till etableringskontrollen, men jag har inte fått något, vare sig av herr Helén, herr Axel Andersson eller herr Wirtén. Men det kanske kommer. Jag är tålmodig. Jag är van att vänta på tåg.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är synd att herr Gustafsson inte lyssnat på debatten. Alldeles nyss lämnades det ett besked beträffande etableringskontrollen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Mittenkontrahenternas kärleksnabb skall jag inte blanda mig i, även om det var intressant att lyssna till det. Utskottet har haft att behandla frågan om polisskolans förläggning, men man har här kommit in på etableringskontroll och vilka som är mest rättrogna — de i mitten eller andra.

I frågan om decentralisering av statliga verk tog statsutskottet förra året och även riksdagen en bestämd ståndpunkt. Den finns redovisad i handlingarna. Utskottet säger i sitt utlåtande: "Utskottet har tidigare — — — uttryckt sig dela den uppfattning som — närmast mot bakgrund av storstadstillväxten — innebär att vissa åtgärder i decentraliserande syfte kan och bör vidtas i avvaktan på de utredningar som pågick och pågår i anslutning till expertgruppen för regional utredningsverksamhet."

Vi vidhåller denna uppfattning, som vi anser vara riktig. När vi hade att behandla motionerna i utskottets avdelning tyckte vi att det var angeläget att litet närmare tränga in i frågan, och vi ordnade vad amerikanerna brukar kalla hearings. Vi hörde representanter för departementet och för rikspolisstyrelsen. Vi hade med dessa en mycket ingående diskussion om polisskolan. Vi

fick då bl. a. reda på att både departementet och rikspolisstyrelsen hade haft kontakter med den delegation för lokalisering av statlig verksamhet som finns.

Herr Helén frågade om det har skett någon prövning eller förekommit några kontakter i detta ärende. I utskottsutlåtandet finns redovisade den prövning och de kontakter som har föregått Kungl. Maj:ts förslag. Inom avdelningen fann vi att så starka skäl förelåg för att följa vad regeringen föreslagit att vi inte ansåg oss kunna frångå förslaget. Den redovisning som lämnades visade tydligt att alla skäl talade för att när det gäller polisskolan inga möjligheter finns att få till stånd en sådan utflyttning som vi tidigare har ansett vara önskvärd och som vi principiellt fortfarande anser vara önskvärd.

Justitieministern har här inför kammaren utförligt redogjort för de synpunkter som departementet har på denna fråga, och det finns därför ingen anledning för mig att upprepa dessa. Detta är de motiveringar som utskottsmajoriteten har haft för sitt ställningstagande.

Herr Helén tog upp frågan om lärarna. Ett stort antal av dessa är speciallärare och timplärare som tyvärr, enligt vad alla uppgiftslämnare har sagt, endast finns tillgängliga just här i Stockholm och som svårigen går att locka ut till andra orter. Även av det skälet har man insett att det är besvärligare än man trott att göra en utflyttning. När det gäller den fasta personalen är den inte större än att den klarar sig till och med för herr Hedlunds gräns-spärr — den är ungefär 50 personer.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefatta-

des i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 41.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften skall utgå för år 1970.

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Ang. ändrade bestämmelser rörande stads- och landshypoteksinstitutionerna

Föredrogs ånyo bankoutsiktets utlåtande nr 6, i anledning av proposition med förslag till lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m., jämte motioner.

I en den 5 december 1969 dagtecknad proposition, nr 171 år 1969, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga förslag till

1) lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar,

2) lag om ändring i förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda två garanti-förbindelser som innebure åtaganden enligt vad som angivits i övergångsbestämmelserna till de föreslagna lagarna.

I propositionen hade föreslagits, att landshypoteksförening skulle få lämna lån intill 75 procent av en jordbruksegendoms belåningsvärde i stället för som för närvarande intill 60 procent. Vidare föresloges en liberalisering av bestämmelserna om vilka fastigheter som finge belånas av landshypoteksförening. Dessutom hade föreslagits, att fastighets belåningsvärde alltid skulle få fastställas av föreningen själv utan den begränsning som för närvarande gällde genom att värderingen i vissa fall skulle anknyta till gällande taxeringsvärden. Efter mönster av de fondbestämmelser som infördes för stadshypoteksinstitutionen den 1 januari 1969 föresloges nya regler om reservfond för hypoteksbanken och landshypoteksföreningarna.

För både landshypoteksinstitutionen och stadshypoteksinstitutionen hade

Ang. ändrade bestämmelser rörande stads- och landshypoteksinstitutionerna föreslagits, att låntagarnas solidariska ansvar för föreningarnas förbindelser skulle avvecklas och att den legala panträtt som innehavarna av hypoteksbankens och stadshypotekskassans obligationer nu hade i låntagarnas låne- och inteckningsreverser skulle borttagas.

Dessutom hade föreslagits, att de båda institutionerna skulle ställas under tillsyn av bankspektionen.

Den nya lagstiftningen föresloges träda i kraft den 1 juli 1970.

I anledning av propositionen hade väckts de likalydande motionerna I: 815, av herr *Hermansson m. fl.*, och II: 945, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteks-föreningar med den ändringen, att 24 och 59 §§ erhöles i motionerna angiven lydelse, vilket förslag gällde, dels en lindring av det krav som uppställts i fråga om relationen mellan landshypoteks-föreningarnas reservfonder och deras skulder, dels befogenhet för hypoteksbanken att själv fastställa dröjsmålsränta för de fall då en förening icke i tid fullgjorde föreskriven inbetalning till banken.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte med avslag på motionerna I: 815 och II: 945, såvitt nu vore i fråga, antaga 24 § i det genom propositionen 1969:171 framlagda förslaget till lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteks-föreningar;

B. att riksdagen måtte med avslag på motionerna I: 815 och II: 945, såvitt nu vore i fråga, antaga 59 § i det under A nämnda lagförslaget;

C. att riksdagen måtte för sin del antaga 64 § i det under A nämnda lagförslaget med ändrad lydelse i enlighet med vad som i bilaga 1 till detta utlå-

tande betecknats som utskottets förslag;

D. att riksdagen måtte bifalla propositionen 1969:171 i övrigt.

Reservationer hade avgivits

1), vid utskottets hemställan under A, av herrar *Stefanson* (fp), *Åkerlund* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Brundin* (m), *Regnéll* (m) och *Löfgren* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 815 och II: 945, såvitt nu vore i fråga, för sin del antaga 24 § i det genom propositionen 1969:171 framlagda förslaget till lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteks-föreningar med ändrad lydelse i enlighet med vad som i bilaga 2 till detta utlå-tande betecknats som utskottets förslag;

2), vid utskottets hemställan under B, av herrar *Stefanson* (fp), *Åkerlund* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Brundin* (m), *Regnéll* (m) och *Löfgren* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 815 och II: 945, såvitt nu vore i fråga, för sin del antaga 59 § i det under A nämnda lagförslaget med ändrad lydelse i enlighet med vad som i bilaga 3 till detta utlå-tande betecknats som utskottets förslag.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Lagen om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteks-föreningarna är att hälsa med tillfredsställelse. Den vidgning av hypoteks-föreningarnas lånebestämmelser som innebär att dessa nu kan lämna lån upp till 75 procent av belåningsvärdet mot tidigare 60 är en utökning som säkert är helt riktig. Propositionen har heller inte föranlett många invändning-

Ang. ändrade bestämmelser rörande stads- och landshypoteksinstitutionerna

ar — endast på ett par punkter, nämligen dels fondbildningsbestämmelserna, dels den s. k. dröjsmålsräntan. På dessa punkter föreligger alltså två reservationer från den samlade oppositionen i bankoutskottet.

Vad först gäller dröjsmålsräntan föreslås i propositionen att man i lagen skall inskriva en viss bestämd räntesats. Det föreskrivs att landshypoteks-föreningarna skall betala en halv procent i månaden på det till banken förfallna beloppet. Både reservanterna och motionärerna tycker att denna ordning är stel och otidsenlig. Denna bestämmelse har också ganska många år på nacken. Hypoteksföreningarna å sin sida har rätt att själva fastställa dröjsmålsräntan gentemot de enskilda kunderna. Givetvis är detta system riktigt med beaktande av den fluktuerande ränta som vi nu har. Vi tycker att det är alltför stelbent att räntesatsen när det gäller hypoteksföreningarna skall fastslås i en lagtext. Här borde banken, utan risk för övergrepp på hypoteksföreningarna, kunna få rätt att fastställa den från tid till annan gällande räntesatsen.

Herr talman! Jag skall sedan beröra den andra reservationen, som gäller fondtäckningskravet. Reservationen innebär att de lån som hypoteksföreningarna lämnar ut och som också är försedda med statens borgen — de s. k. garantilånen — skall vara fria från fondtäckningsmedel. Vi anser det inte rimligt att det uppställs krav på sammanlagt två procent fondtäckning för lån som måste anses riskfria. Eller anser regeringen att dessa garantilån i jordbruk inte är helt guldkantade fastän de är försedda med statens borgen? Jag har faktiskt uppfattningen att de är det, även om det förs en njugg och restriktiv jordbrukspolitik, som utsätts för ytterligare påfrestningar nu i Nord-eksammanhang. Så länge staten borgar för dessa lån måste de väl ändå anses vara klart guldkantade. Det har också berättats att man hos lantbruksnämnderna, vilka beviljar dessa lånegarantier,

har god erfarenhet av låntagarnas möjlighet att genomföra sina betalningar. Detta är bara en anmärkning i marginalen; det är statens borgen som vi diskuterar och som är det väsentliga.

Utskottsmajoriteten säger att om man skulle medgiva en lättnad i fondbestämmelserna på grund av garantilångivningen, skulle det bara innebära att det för den övriga långivningen skulle krävas större täckningsskyldighet. Den slutsatsen tycker jag knappast är riktig. Varför skulle fondrelationskravet höjas när kravet enligt utskottets förslag redan är dubbelt så stort för hypoteksinstitutionens bottenlångivning, sammanlagt alltså två procent, som för bankinstitutens utlåning mot botteninteckning i jordbruks- och skogsfastigheter — endast en procent? Denna fördubbling av fondkravet kan vara motiverad med hänsyn till hypoteksinstitutionens begränsade möjligheter att belåna industrifastigheter, men någon ytterligare höjning om de helt riskfria garantilånen undantas från fondtäckning kan knappast vara sakligt motiverad. Detta fondtäckningskrav, som här ställs på garantilånen, ställs alltså inte heller gentemot andra banker. Samma låneinriktning finns ju även hos en del av våra andra banker.

Herr talman! Vi reservanter menar att det vore en rättviseåtgärd av riksdagen att ge samma villkor åt hypoteken som andra banker har.

Med detta vill jag yrka bifall till föreliggande reservationer.

Herr STAHLÉ (s):

Herr talman! I bankoutskottets föreliggande utlåtande nr 6 behandlas Kungl. Maj:ts proposition 171/1969 med förslag till lag om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar. I propositionen, som jag förmodar att ledamöterna av denna kammare tidigare tagit del av, föreslås att landshypoteksförening skall få läm-

Ang. ändrade bestämmelser rörande stads- och landshypoteksinstitutionerna

na lån intill 75 procent av jordbruks-egendoms belåningsvärde i stället för för närvarande 60 procent. Det är således en relativt kraftig utökning av möjligheterna för landshypoteks-föreningarna att lämna lån. Vidare föreslås i propositionen en liberalisering av bestämmelserna om vilka fastigheter som får belånas av landshypoteks-förening. Dessutom föreslås i propositionen att fastighets belåningsvärde alltid skall få fastställas av föreningen själv utan den begränsning som för närvarande gäller att värderingen i vissa fall skall anknytas till gällande taxeringsvärden.

Till grund för förslagen ligger dels en promemoria från Sveriges allmänna hypoteksbank, dels en promemoria av en av finansministern tillkallad utredningsman. De båda promemoriorna har varit föremål för en omfattande remissbehandling.

Utskottet har vid sin behandling av propositionen i stort sett varit enig med departementschefen, vilket även herr Thorsten Larsson framhöll. Endast på två punkter redovisas delade meningar, föranledda av de likalydande motionerna I: 815 av herr Hermansson m. fl. och II: 945 av herr Eliasson i Sundborn m. fl. Motionärerna vill dels ha en lindring av de krav som uppställs i fråga om relationerna mellan landshypoteks-föreningarnas reservfonder och deras skulder, dels befogenhet för hypoteksbanken att själv fastställa dröjsmålsränta i de fall då en förening inte i tid fullgör föreskriven inbetalning till banken.

Motionärerna betecknar det som orimligt att fondtäckningskravet skall omfatta också den del av föreningens skulder som motsvarar lån som utlämnas mot statlig kreditgaranti. Herr Thorsten Larsson pläderade också för just de synpunkterna. Som närmare utvecklas i propositionen är det föreslagna fondrelationskravet baserat på en samlad avvägning av de kreditrisker som föreningarna löper. Vid remissbe-

handlingen av hypoteksbankens promemoria har bl. a. bankinspektionen ansett att fondrelationskravet borde sättas högre än enligt bankens förslag med vilket motionärernas förslag i huvudsak överensstämmer. Givetvis vore det möjligt att alternativt utforma fondrelationskravet så att garantilånen inte medförde täckningsskyldighet, men i så fall borde kravet emellertid höjas beträffande den övriga långivningen. Någon anledning att överväga en sådan ändring synes inte föreligga så länge garantilånen svarar för blott en ringa del av föreningens långivning. Procenttalen i fråga om lån mot kreditgaranti framgår även ganska tydligt av propositionen. De är för närvarande mycket låga.

Vad gäller bestämmelsen om dröjsmålsränta, som motionärerna kritiserar, har den oförändrad överförts till lagförslaget från den nu gällande förordningen om landshypoteksinstitutionen. Frågan om ändring av bestämmelsen synes inte ha varit aktuell vare sig på utredningsstadiet eller under remissbehandlingen.

Utskottets majoritet anser inte att motionärerna har anfört tillräckligt starka skäl för att den nuvarande ordningen med en i författning angiven fast dröjsmålsränta till hypoteksbanken bör överges och är inte heller berett att förorda en höjning av den föreskrivna räntesatsen.

Av denna mycket korta redovisning framgår att utskottet avstyrker motionerna, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt beträffande vardera punkten A och B samt därefter särskilt rörande punkterna C och D.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels och att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsittet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 53.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de avseende punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och

Om ett värdefast statligt obligationslån
förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutsittet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 53.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Fru *Florén-Winther* (m) anmälde, att hon vid den nu företagna voteringen avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i punkterna C och D.

Om ett värdefast statligt obligationslån

Föredrogs ånyo bankoutsittets utlåtande nr 7, i anledning av motioner om ett värdefast statligt obligationslån.

Om ett värdefast statligt obligationslån

I de likalydande motionerna I: 825, av herrar *Stefanson* och *Eric Peterson*, samt II: 957, av herr *Löfgren m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen skulle uppdraga åt riksgäldsfullmäktige att emittera ett värdesäkert lån i små valörer för att därigenom erfarenhet skulle vinnas om denna låneform.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 825 och II: 957.

Reservation hade anförts av herrar *Stefanson* (fp), *Åkerlund* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Brundin* (m), *Regnéll* (m) och *Löfgren* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 825 och II: 957 uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att emittera ett värdesäkert lån i små valörer.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Bankoutskottets utlåtande nr 7 behandlar en fråga som inte är ny för denna kammare, nämligen förslaget om ett värdesäkert obligationslån i små valörer vilket på uppdrag av riksdagen skulle emitteras av riksgäldsfullmäktige. Avsikten skulle enligt motionärerna vara att man härigenom kan få ökad erfarenhet av värdesäkra statsobligationer.

Bakom detta förslag ligger samma tankegångar som de som föranledde värdesäkringskommittén att i sitt betänkande i början av 1964 förorda ett försök med indexlån i mindre omfattning.

Motionärerna anser liksom kommittén att det framför allt torde vara hushåll med mindre förmögenheter som har behov av en ny värdesäker placementsform.

Det har i debatten i denna fråga framförts argument mot införande av indexlån. Man har bl. a. sagt att sådana lån skulle innebära en fara för sam-

hällsekonomin funktionssätt och stabilitet. På basis av de undersökningar av juridiska och ekonomiska problem, som en rad experter utförde åt värdesäkringskommittén, blev emellertid kommitténs allmänna omdöme att argumenten mot indexlån inte sällan var mindre väl underbyggda. "Det förefaller mest troligt", framhölls i betänkandet, "att indexlån, om de introduceras i ett läge med tendenser till efterfrågeöverskott och åtföljande prisstegringar, skulle kunna bidra till att återställa den samhällsekonomiska balansen."

Jag vill påminna om att sådana tungt vägande remissinstanser som Kooperativa förbundet och LO, för att nämna några, instämde i värdesäkringskommitténs åsikter och förslag till en försöksverksamhet med sådana lån.

Kommitténs slutsats blev att det är önskvärt att statliga indexlån av sparobligationstyp emitteras på försök i viss begränsad omfattning. Detta föreslås också i den motion som utskottsutlåtandet behandlar. Bankoutskottet har avstyrkt motionen, men en reservation med tillstyrkan har lämnats av centerpartiets, folkpartiets och moderata samlingspartiets representanter i utskottet.

Det är just nu utomordentligt betydelsefullt att man prövar nya åtgärder och nya vägar för att stimulera sparat. Vi har en mycket ansträngd kreditmarknad som medför alldeles speciella svårigheter för näringslivet. Det är i dag inte otillräcklig ordertillgång som hindrar företagens utveckling utan många gånger i stället en kreditmarknad med onormalt hårda restriktioner. Kreditmarknaden präglas av knapphet på lånemedel, och även om restriktionerna skulle lätta kommer denna karaktär av kreditmarknaden antagligen att stå sig även i framtiden, i varje fall under de närmaste åren. Är det då inte rimligt att pröva nya former, som just siktar in sig på hushållssparandet — former som kan stimulera småsparandet? Vårt förslag, framfört

i motion och reservation, vill ge småspararna ett nytt sparalternativ, ett alternativ som skulle försäkra deras sparmedel mot risken för penningvärdeförsmärning.

Kapitalägare med större tillgångar har kunnat gardera sig mot inflationen genom att placera sina medel i realkapital, fastigheter, aktier eller andra objekt med värdebeständighet. Den möjligheten har inte småspararna. Deras sparmedels realvärde har successivt minskat i takt med inflationen. Det är inte så attraktivt att spara, när man finner att realiserandet av ett sparmål skjuts framåt i tiden på grund av prishöjningar eller att köpkraften hos det kapital man genom sparande byggt upp minskar och därför inte ger den reella ekonomiska trygghet man räknat med.

Syftet med dessa motioner måste, såvitt jag kan förstå, delas av oss alla. Det är då oförklarligt att inte utskottet kunnat acceptera den begränsade försöksverksamhet som här föreslås.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid detta utlåtande.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Frågan om värdesäkra obligationslån har sedan 1966 årligen behandlats här i riksdagen. Varje gång har riksdagen avslagit de framställda motionsyrkandena. Herr Stefanson var ju också inne på denna följetong, som förekommit år efter år.

Man kan vid bedömningen av dessa problem ställa sig frågan: Hur mycket skall samhället ta på sig i fråga om ansvar för dessa saker? Vid den remissbehandling av likalydande motioner som förekom under åren 1966 och 1967 avstyrktes från experthåll införande av värdefasta obligationslån. Bl. a. varnades också i Ekonomisk Revy, affärsbankernas speciella organ, för införande av indexreglerade obligationslån. Det hänvisades till att ett dylikt ställningstagande skulle från bankhåll upp-

Om ett värdefast statligt obligationslån fattas som en diskriminering av övrigt banksparande.

Enligt utskottets mening skulle en introduktion av värdesäkra lån kunna medföra vissa problem såväl från kreditmarknadssynpunkt som för inte minst den ekonomiska politiken. Erfarenheterna från Finland, som motionärerna också hänvisat till, synes ge stöd för en sådan bedömning. Det förhållandet att man där avskaffade alla former av indexbindning inom ramen för de ekonomiskt-politiska åtgärder som vidtogs efter devalveringen av den finska valutan år 1968 får tolkas så, att man fann dylika bindningar svåra att förena med en effektiv stabiliseringspolitik.

Utskottet vill även peka på att frågor om utgivande av statliga lån avgöres av fullmäktige i riksgäldskontoret. Enligt utskottets mening bör därvid också ankomma på fullmäktige att avgöra vilka typer av lån som särskilt kan tillgodose småspararnas behov.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Stefanson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om ett värdefast statligt obligationslån

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 50.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av motion om inrättande av en riksdagens informations-tjänst; och

nr 9, i anledning av motioner om ökad service åt riksdagens ledamöter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1970/71 för kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till oförutsedda utgifter;

nr 15, i anledning av vissa i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om rörlig kredit i riksgäldskontoret för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1970/71;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1970/71;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1970/71 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande av en fond för beredskapslagring;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte motioner;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 i vad avser civildepartementets verksamhetsområde.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 72, till Konungen i anledning av proposition med förslag till lag om upplösning av Gotlands läns landstingskommun m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 74, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Richardson* (fp) till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: "Avser statsrådet vidtagna några snara åtgärder för att skapa garantier mot den kränkning av enskild persons integritet, som kan bli följden av en omfattande försäljning av s. k. avlyssningsapparater?"; samt

av herr *Olsson, Johan*, (cp) till herr statsrådet och chefen för industridepartementet: "När avser statsrådet att tillätta den utredning angående mindre och medelstora företag, om vilken riksdagen anhållit i skrivelse nr 111 år 1969?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.02.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Torsdagen den 19 februari

Kammaren sammanträdde kl. 15.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promille-tal, varmed skogsvårdsavgiften skall utgå för år 1970.

Ang. remissinstanserna för kapital-skatteberedningens betänkande "Kapitalbeskattningen"

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Wikströms* (fp) fråga angående remissinstanserna för kapital-skatteberedningens betänkande "Kapitalbeskattningen", vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 10 februari, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig om skälen till att kapital-skatteberedningens betänkande "Kapitalbeskattningen" inte har sänts på remiss till ideella organisationer, folkrörelser och trossamfund.

För remissbehandlingen av ett betänkande sker ett urval av myndigheter, organisationer och andra som åläggs eller bereds tillfälle att inkomma med yttrande. Av praktiska skäl måste urvalet bli begränsat. Det förekommer därför ofta att även andra än de som ingår i urvalet vill yttra sig över ett betänkande. Inkommer sådana yttranden behandlas och beaktas de på samma sätt

som remissyttrandena. Någon diskriminering uppkommer därför inte.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Den ganska intensiva debatt som på sistone har utspelats om kapital-skatteberedningen och konsekvenserna av dess förslag för ideella organisationer, folkrörelser och trossamfund har närmast gällt tre olika frågor.

Den första frågan är varför betänkandet inte har sänts på remiss till dessa parter. Det är närmast detta som jag i dag har frågat finansministern om. Svaret är väl inte särskilt upplysande, och jag tolkar det som ett indirekt erkännande av att ett misstag skedde när listan över remissinstanser fastställdes. I det här fallet hade det väl varit lämpligt att t. ex. Svenska kyrkans centralråd, Sveriges frikyrkoråd, Handikapporganisationernas samarbetsorgan och några av de stora hjälporganisationerna såsom Röda korset, Rädda barnen och Lutherhjälpen fått tillfälle att yttra sig. Genom att larm slogs i pressen begagnade de flesta av dessa möjligheten att ändå yttra sig, och deras synpunkter har ju milt talat väckt stor uppmärksamhet. Det är naturligtvis det viktiga.

Den andra fråga som har diskuterats gäller gåvoskatten. Majoriteten i utredningen föreslog här, att gåvor till ideella och frivilliga organisationer skulle beskattas när gåvans värde översteg 4 000 kronor. En våldsamt opinion väcktes på denna punkt, och efter en rad uttalanden och uppvaktningar meddelade finansministern i måndags, att regeringen inte avsåg att följa kapital-skatteberedningens majoritet. Det var ett mycket glädjande besked, inte minst därför att herr Sträng i finansplanen sade sig ha "för avsikt att till vårriksdagen

Ang. remissinstanserna för kapitalskatteberedningens betänkande "Kapitalbeskattningen"

återkomma med förslag som i huvudsak motsvarar utredningens intentioner". Jag tycker att det är glädjande att finansministern har lyssnat till de argument som förts fram och inte varit bunden av prestige utan tillmötesgått önskemålen från folkrörelserna och trossamfunden.

Den tredje frågan, som hittills inte har uppmärksamats särskilt mycket, gäller arvsskatten. Kapitalskatteberedningen föreslår där, att alla arvs- och testamentslotter som tillfaller andra än de allra närmast anhöriga skall staplas på varandra och i skattehänseende betraktas som en enda lott. Till råga på allt skall även gåvor till arvingar eller testamentstagare från den avlidne under de senaste tio åren tas med vid arvsskatteberäkningen. Skatt skall sedan uttas enligt en skärpt arvsskatteskala.

Denna kraftiga skatteskärpning skulle nu drabba även de ideella organisationerna, folkrörelserna och trossamfunden. Från deras sida har gång på gång framförts önskemål om att de, i likhet med svenska kyrkans centrala organ, skall vara fria från arvsskatt. Även i riksdagen har uttalats en avsevärd sympati för en sådan reform, men det har ansetts att frågan borde prövas först i samband med en allmän revision av arvsbeskattningen. Nu pågår en sådan allmän översyn, och det finns därför anledning att vädja till finansministern att låta även trossamfunden och de ideella organisationerna på riks- och lokalplanet bli fria från arvsskatt.

Ett flertal skäl för det kan anföras. Låt mig bara kortfattat nämna några.

Det gäller här, för det första, medel som sammanskjutits på frivillighetens grund för att täcka kostnader för gemensamma ändamål, vilka upplevs såsom betydelsefulla och livsviktiga. Om man drar en parallell med fallet när utanför det ideella området ett antal personer sammanför ekonomiska resurser för ett kommersiellt ändamål, så be-

skattas ju inte där medelssammanföringen. Varför skulle då samfund och ideella organisationer behandlas strängare?

Ännu viktigare är det andra skälet. I finansministerns direktiv till kapitalskatteberedningen angavs som en central uppgift att avvåga beskattningen på ett sådant sätt, att en av sociala skäl önskvärd fördelning av förmögenhetsinnehavet underlättas. Kapitalskatteberedningen har ingående belyst förmögenhetstillväxten och ändringarna i förmögenhetsfördelningen hos privatpersoner och framlagt långtgående förslag. Det skall jag inte alls uttala mig om. Men när det gäller de frivilliga organisationerna har beredningsmajoriteten missat en poäng. Här blir bidragen i form av gåvor eller testamentslotter i sin helhet undandragna från enskild äganderätt och förfoganderätt. Ur fördelningspolitisk synpunkt kan man väl knappast begära mer. Det borde inte finnas anledning att utöver detta hundraprocentiga borttagande från enskilt förmögenhetsinnehav dessutom pålägga arvsskatt.

Det tredje skälet att införa arvsskattefrihet för de fria trossamfunden och de ideella organisationerna är att de härigenom skulle få jämställdhet med svenska kyrkan, som redan på det centrala planet är arvsskattefri.

Statsfinansiellt är denna fråga slutligen av mycket ringa betydelse. För hela arvsskatteklass 3 var år 1967 det belopp som tillföll staten 2,9 miljoner kronor, d. v. s. 1,6 procent av det totala arvsskattebeloppet — och då är ändå kategorierna landsting och kommuner medräknade. Det rör sig alltså om ett mycket blygsamt belopp ur statens synpunkt men om väsentliga tillskott för trossamfunden och de ideella organisationerna, inte minst på det lokala planet.

Finansministern har visat sig förstående för önskemålen från folkrörelsernas och trossamfundens sida när det gäller kapitalskatteberedningens förslag

Ang. remissinstanserna för kapitalbeskattningens betänkande "Kapitalbeskattningen"

om gåvoskatt. Jag hoppas nu att finansministern visar motsvarande lyhördhet när det gäller deras önskemål om arvs-skatten. Det är rimligare att folkrörelser och trossamfund från statens sida göres till föremål för uppskattning än till objekt för beskattning.

Herr förste vice talmannen gjorde herr Wikström uppmärksam på att anförandet bort begränsas till vad den ställda frågan avsett — remissfrågan.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag skall självfallet inte ge mig in på en diskussion om en kommande skattepropositionens innehåll.

Jag fattade interpellanten så att han hade ett behov av att ta chansen att vid det här tillfället framföra sina synpunkter på en kommande reform. De synpunkterna har vi mottagit i finansdepartementet genom remissyttrandena. Det är faktiskt så att en rad av ideella organisationer har hörts reguljärt och avkrävt besked. Dessutom har en rad religiösa och kyrkliga organisationer inkommit med sina synpunkter som, vilket jag sade i svaret, har lästs, behandlats och beretts liksom de reguljära remissvaren. Jag kan erinra om att vid sidan av remissinstanserna yttranden har inkommit från Röda korset, Sveriges frikyrkoråd, KFUM, Svenska kyrkans diakoninämnd, Fredrika Bremerförbundet, De blindas förening och Handikapporganisationernas centralkommitté, Lutherska världsförbundets svenska sektion och Sveriges kristna socialdemokraters förbund. De religiösa organisationernas syn på frågan har sannerligen inte begravts i någon anonymitet. De har — och det kan jag säga som ett erkännande — här som annorstädes varit mycket angelägna och energiska att framföra sina synpunkter.

Jag är naturligtvis tacksam för berömmet att jag lyssnat på argument och

tagit hänsyn till dessa. Jag lyssnar alltid på argument, och remissförfarandet är ju till för att man skall ha möjlighet att inhämta argumenten. Men jag blir ofta beskylld för att inte lyssna på argument, och därför är det naturligtvis angelämt att någon gång få ett erkännande för att man gör det.

Låt mig, herr talman, till allra sist säga att ett statsråd, vilket det än må vara, alltid måste förbehålla sig rätten att fritt och utan förutfattade utredningsmeningar pröva varje fråga, innan den framlägges som en proposition till riksdagen. Det har vi gjort här och kommit fram till en ståndpunkt. Många gånger har jag nog fått mer av kritik för att jag inte följt utredningarna än vad jag fått av beröm för att jag inte följt utredningarna, men man har väl argumenterat litet efter hur det vid varje tillfälle varit lämpligt.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för att finansministern meddelade vilka organisationer som har gett synpunkter på denna fråga.

Jag är övertygad om att de i ganska stor utsträckning sammanfaller med dem som jag fört fram. Det är ju tidigare ofta upprepade argument, och jag vill ta vara på den anda av fördomsfrihet i förhållande till kapitalbeskattningen som jag tycker karakteriserade finansministerns inlägg också på den punkt som jag främst ville rikta uppmärksamheten på, nämligen arvs-skatten. Jag tror att det är en fråga som betyder litet när det gäller statens finanser, men väldigt mycket när det gäller organisationernas. Jag är tacksam för att vi har fått uppmärksamheten ytterligare riktad på det problemet i dag.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om en analys av vissa artiklar, berörande EEC-parlamentet, i Romfördraget

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE erhöll ordet för att besvara herr Björks (s) fråga till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet om en analys av vissa artiklar, berörande EEC-parlamentet, i Romfördraget, vilken fråga intogs i kammarens protokoll för den 11 februari, och yttrade:

Herr talman! Herr Björk har frågat statsrådet och chefen för justitiedepartementet om han vill överväga en komplettering av tidigare studier kring Romfördragets konsekvenser vid en eventuell svensk EEC-anslutning genom att föranstalta om en analys av de artiklar i fördraget som berör EEC-parlamentets sammansättning, funktionssätt och befogenheter.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Europeiska gemenskapernas institutioner samt deras funktionssätt och befogenheter utgör ett centralt moment i det utredningsarbete som sedan flera år pågår om Romfördraget och dess tillämpning för att göra oss beredda att förhandla om svensk anslutning till gemenskaperna. Den utveckling som nyligen skett i fråga om EEC-parlamentets budgetära befogenheter genom ministerrådsbeslutet i början av februari i år är föremål för analys i detta utredningsarbete. Redogörelser för utredningsarbetet har löpande lämnats i publikationer från handelsdepartementet. Allteftersom det nu pågående utredningsarbetet färdigställs kommer detsamma också att redovisas.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för hans svar på min fråga.

Jag är givetvis medveten om att ett studium av EEC:s institutioner sedan länge ingår i det löpande utredningsarbetet, men handelsministern har allde-

les riktigt observerat att min fråga har fått en speciell aktualitet genom de beslut som nyligen fattats om att tillerkänna EEC-parlamentet vissa befogenheter på det budgetära området. Av allt att döma blir dessa befogenheter till en början mycket obetydliga, men de innebär ändå att parlamentet så att säga får en fot innanför dörren. Därmed blir det också ett större intresse av att från svensk sida få en ökad insyn i hur parlamentet fungerar och hur dessa befogenheter låter sig samordnas med exempelvis den svenska riksdagens budgetbefogenheter.

Jag vill gärna påpeka att också ett annat problem har blivit föremål för allt livligare diskussion inom EEC-staterna under det senaste året, och detta har gett mig en extra anledning att ta upp denna fråga. Det gäller formerna för parlamentets sammansättning, eller närmare bestämt möjligheten av direkta val till EEC-parlamentet. Det är ett problem som i varje fall parlamentariker i EEC-staterna ägnar stor uppmärksamhet och som också har aktualiserats på regeringsplan, bl. a. i samband med den italienske presidentens besök i England.

På svensk sida förefaller man emellertid praktiskt taget omedveten om att en sådan problematik över huvud taget existerar. Det är en aning pinsamt att konfronteras med parlamentariker från EEC-staterna och vid frågor om hur vi ser på dessa ting tvingas konstatera att tanken på direkta val till ett EEC-parlament, där Sverige eventuellt skulle ingå, är totalt främmande för den svenska allmänheten. Såvitt jag vet, har aldrig någon svensk EEC-debattör heller sysslat med saken.

I det sammanhanget har jag nog intryck av dels att det utredningsarbete som bedrivs inom departementet kunde tjäna på att fördjupas, dels att det kunde finnas skäl till en mera aktiv, utåtriktad spridning av de utredningsresultat som kommer fram. Jag vet mig i varje fall inte under senare tid som riksdagsman ha fått någon så utförlig

Ang. risken för demonstrationer mot Förenta staternas ambassadör

belysning av just de här nämnda problemen som jag skulle önska och som jag tror att en del svenska parlamentarer kan ha behov av.

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Herr Björk efterlyste i senare delen av sitt anförande en redogörelse för hur vi i Sverige ser på hela problemkomplexet om direkta val till EEC-parlamentet. Det kan vara befogat att göra detta, men det är väldigt svårt, vilket herr Björk säkert inser, att närmare analysera den problematiken, innan EEC själv tagit någon som helst ställning till den ordning som skulle följa därest man kommer fram till att ett direktvalt parlament skall inrättas.

Det är riktigt att beslut i riktning mot en ordning som rymmer ett visst överstatligt moment — det har herr Björk påpekat redan i sin fråga — givit det här parlamentet budgetära befogenheter, men ministerrådet som är den beslutande myndigheten i EEC i dessa sammanhang har därmed inte tagit ställning till hur detta parlament skall se ut eller hur det skall tillsättas. Vi följer den diskussionen, men det är svårt för oss att på detta stadium säga vad vi anser vara det riktiga i en organisation som vi hoppas komma i diskussioner och förhandlingar med beträffande våra egna ekonomiska intressen, men som vi för närvarande icke tillhör och uppriktigt sagt ännu inte vet om vi någonsin kommer att tillhöra.

Herr **BJÖRK** (s):

Herr talman! Jag är givetvis medveten om svårigheterna att från svensk sida uttrycka en bestämd mening om hur EEC-parlamentet bör vara sammansatt, och mitt önskemål sträcker sig kanske inte heller fullt så långt. Vad jag i min ganska försynt formulerade fråga har efterlyst är närmast en analys av artiklarna i fördraget i relation till en eventuell svensk anslutning. Där före-

faller det mig finnas behov av ett bredat kunskapsunderlag för den svenska debatten över huvud taget.

Det är riktigt att ministerrådet och parlamentarikerna har olika åsikter, exempelvis då det gäller principen om direktval till EEC-parlamentet, men där förekommer, såvitt jag förstår, en ganska livlig diskussion just om innebörden av Romfördragets artikel på denna punkt, hur långt den är förpliktande för medlemsstaterna. Tydligt finns det stater som menar att fördraget innebär en bestämd förpliktelse att genomföra direkta val till det gemensamma parlamentet, medan andra stater är av annan mening. Det skulle onekligen vara av intresse att få närmare del av den diskussionen.

Men avsikten med min fråga var som sagt i huvudsak bara att stimulera till en breddning av kunskaperna om hela problematiken. Jag instämmer i hög grad i handelsministerns påpekande, att det givetvis är ytterst osäkert om vi någonsin blir medlemmar i denna organisation.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. risken för demonstrationer mot Förenta staternas ambassadör

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **GEIJER** erhöll ordet för att besvara herr *Åkerlunds* (m) fråga angående risken för demonstrationer mot Förenta staternas ambassadör, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 12 februari, och anförde:

Herr talman! Herr Åkerlund har frågat mig om jag har uppmärksammat riskerna för att den nye nordamerikanske ambassadören kan komma att utsättas för demonstrationer i olika former.

Man kan aldrig bortse från riskerna för att utländska sändebud utsätts för demonstrationer. I Stockholm förekommer därför en kontinuerlig bevakning

Om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov

av vissa ambassader och vissa ambassadörers bostäder. Möjlighet finns också att med kort varsel dra ihop tillräckliga polisstyrkor, när det undantagsvis kan behövas.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga.

Jag börjar med att ta fasta på vad justitieministern säger, nämligen att man aldrig kan bortse från risker av detta slag. Justitieministern är alltså medveten om förhållandet, och i så måtto är svaret positivt.

Det är självklart en aktuell händelse som utlöst frågan. Enligt en tidningsuppgift har en medlem av någon organisation som kallas för Svarta pantrarna vid ett offentligt möte på Moderna museet den 11 februari uttalat sig kränkande om den nye amerikanske ambassadören. Vi har ju tidigare haft en mängd antiamerikanska demonstrationer i vårt land, och man skulle kanske ha kunnat hoppas att det var slut med sådana. Tyvärr har så inte varit fallet.

Justitieministern hänvisar nu till möjligheten av polisskydd, och den fråga man då vill ställa sig blir om detta är nog. Situationen är väl litet komplicerad av det förhållandet att Moderna museet är ett statsfinansierat institut. Man bör kanske fråga sig om det finns möjligheter att hos dess styrelse framhålla olämpligheten av att Moderna museet utnyttjas för denna typ av agitation. Vi får inte bortse från att vad som händer kan med hänsyn till det statliga engagemanget missuppfattas i Förenta staterna.

En annan sak, som också förtjänar att uppmärksammas, är frågan i vilken utsträckning utläningar — enligt uppgift skulle det i detta fall gälla en amerikant — har full frihet att hämningslöst agitera i vårt land. Det förefaller nämligen som om bakom detta låge en medveten avsikt att störa de goda relationerna med Förenta staterna.

Jag tackar än en gång för svaret och gör det med en uttalad förhoppning om skärpt vaksamhet från justitieministerns sida.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov

Herr statsrådet och chefen för industridepartementet WICKMAN erhöi ordet för att besvara herr *Nymans* (fp) fråga om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 12 februari, och yttrade:

Herr talman! Herr Nyman har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att i dagens akuta elkraftsituation säkra industrins kraftbehov.

I syfte att möjliggöra en reglering av elförbrukningen — om en sådan visar sig ofrånkomlig — avser regeringen att i morgon lägga fram en proposition till riksdagen med förslag till lag om reglering av förbrukning av elektrisk kraft. Om riksdagen godtar lagförslaget kan lagen träda i kraft under första hälften av mars.

Den reglering som kan komma i fråga behöver sannolikt inte uppehållas mer än under ett par månader eftersom den aktuella bristsituationen kommer att hävas med vårfloden. Under denna korta tid är det praktiskt omöjligt att låta en reglering omfatta hushållen och övriga småförbrukare. En direkt kvotransonering måste i första hand riktas mot de stora elförbrukarna. Därutöver kommer restriktioner att kunna införas mot användning av elkraft för speciella ändamål, t. ex. reklam- och fasadbelysning.

En särskild nämnd med representanter för berörda intressen kommer att utses för att bestämma om kraftens fördelning. Nämnden kommer självfallet att se till att samhällsviktiga funktioner

Om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov

så långt möjligt inte utsätts för störningar.

I samarbete med kraftindustrin och andra berörda intressenter kommer alla tänkbara åtgärder att prövas för att avvärja en ransonering eller lindra dess verkningar.

Alla möjligheter som finns i landet för att producera kraft tillvaratas. Det samma gäller i fråga om kraftimport från våra grannländer. För att göra det möjligt att öka kraftproduktionen under senvintern kommer vattenfallsverket att forcera vissa anläggningsarbeten i Lilla Lule älv. Inom justitiedepartementet övervägs för närvarande den av centrala driftledningen väckta frågan om åtgärder för att göra det möjligt att avsänka vissa regleringsmagasin under tillåtna sänkningsgränser, vilket skulle kunna ge betydande krafttillskott.

Det viktigaste som nu kan göras för att om möjligt undvika en elransonering och därmed minska riskerna för störningar i den industriella produktionen är ett frivilligt sparande av elkraft. En brett upplagd sparkampanj har igångsatts av kraftföretagen i samarbete med olika intressenter. Pressen liksom radio och TV har effektivt bidragit till att sprida kännedom om sparkampanjens ändamål. Det är angeläget att dessa insatser fullföljes. Experimentet i TV-programmet NU här-omdagen visar att de enskilda hushållen kan spela en mycket betydelsefull roll i det besvärliga kraftförsörjningsläge som vi råkat in i.

Den enskilde individen kan tycka att just hans eller hans familjs sparsamhet är betydelselös i det stora sammanhanget. Men om man summerar sparåtgärderna i 3 miljoner hushåll, blir verkan kraftig. Tillsammans med liknande ansträngningar under de tre närmaste månaderna från industrin, handeln och myndigheterna — statliga såväl som kommunala — blir sparatet avgörande för att undvika allvarliga störningar i elkraftförsörjningen. Ju mera vi re-

dan nu kan minska den mindre väsentliga förbrukningen desto mindre blir risken för produktionsbortfall och driftinskränkningar.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för det utförliga svaret. Jag tror det var värdefullt att vi fick den redogörelsen just nu.

En del som sägs i svaret är redan känt. En beredskapslag om reglering av förbrukningen av elkraft är nödvändig, men alla hoppas väl att vi skall slippa tillämpa den. Det viktigaste just nu är, som departementschefen framhåller, att insatserna för den brett upplagda sparkampanjen fullföljes. Jag delar också industriministerns synpunkter när han säger: "Tillsammans med liknande ansträngningar under de tre närmaste månaderna från industrin, handeln och myndigheterna — statliga såväl som kommunala — blir sparatet avgörande för att undvika allvarliga störningar i elkraftförsörjningen. Ju mera vi redan nu kan minska den mindre väsentliga förbrukningen desto mindre blir risken för produktionsbortfall och driftinskränkningar."

Vi hade väl alla här i landet invaggat oss i den tron att det inte behövdes någon elransonering och att beredskapen är fullgod under alla omständigheter. De senaste två årens torka, som varit exceptionellt svår, har emellertid medfört att vi inte kunnat tillgodose det stigande kraftbehovet. Därför föreligger nu en viss risk för elransonering. Vår elkraftspolitik har varit att säkra tillgången av elektrisk energi och hålla en beredskap som tar hänsyn även till torrår, men efter de senaste två årens torka har alltså denna beredskap visat sig vara otillräcklig.

På ansvarigt håll inom vattenfallsverket har man långt tidigare haft klart för sig att kraftbrist hotade. Ätminstone så här efteråt tycker vi väl att den besparingskampanj som nu satts i gång bor-

Om åtgärder för att säkra industrins kraftbehov

de ha kunnat sättas i gång tidigare. Jag skulle vara tacksam att av industriministern få höra vilken anledningen har varit till att man inte tidigare kunnat komma i gång med denna sparkampanj. Vissa företag började spara på elkraft redan i augusti—september. Det vore mycket fatalt, om vi skulle behöva tillämpa ransoneringslagen. Det skulle betyda ett ekonomiskt avbräck här i landet, om en hel del av vår industri inte kunde låta hjulen snurra för fullt.

När nuvarande bristsituation hävts, bör Vattenfall överväga att noga pröva, om säkerhetsmarginalerna för kraftproduktionen varit dimensionerade på ett riktigt sätt och vilka förbättringar som kan vara erforderliga.

Herr talman! Jag är övertygad om att industriministern i samarbete med kraftindustrin och andra berörda intressenter kommer att pröva alla tänkbara åtgärder för att vi skall slippa ransonering av elkraft och för att de negativa verkningarna, om vi måste tillgripa en ransonering, skall lindras.

Herr statsrådet WICKMAN:

Herr talman! Herr Nyman var tacksam för svaret, och jag vill gärna kvittera artigheten med att säga att jag också är tacksam för att herr Nyman ställde denna fråga till mig. Jag tror nämligen att det är värdefullt att vi bl. a. genom debatten i dag får ut den information som är nödvändig för att så långt möjligt bemästra bristsituationen i fråga om elkraftförsörjningen utan att tillgripa ransonering. Det är för tidigt att nu uttala sig om ifall detta skall bli möjligt, men självklart är ansträngningarna inriktade härpå. Det är naturligtvis detta arbete som för dagen är det väsentliga.

I detta sammanhang vill jag nämna ett uppslag som förekommit i debatten, nämligen att förlänga påskuppehållet, vilket skulle skapa en reduktion av elförbrukningen som väsentligen kunde minska riskerna för framtida produk-

tionsbortfall och driftinskränkningar. Det får bli en sak mellan de närmast berörda parterna att ta upp de förhandlingar och överläggningar som en sådan förändring av arbetets förläggning nödvändiggör.

Sedan ställde herr Nyman en fråga, och jag skall inte alls undandra mig att svara på den. Han frågade varför sparkampanjen satts in vid en så pass sen tidpunkt som nu varit fallet och varför regeringens förslag till en beredskapslag framläggs i riksdagen först i morgon. Vid motsvarande tillfälle 1959, när frågan om elransonering också var aktuell, skedde lagstiftningen på hösten och inte som nu i början på mars månad. Anledningen är självfallet att så sent som i november förra året ansåg de som har att bedöma denna fråga läget vara sådant att någon risk för elransonering icke förelåg. Visserligen hade de två senaste somrarna varit extremt torra och helt brutit emot den sannolikhetsberäkning på vilken hela vår kraftproduktionsapparat är baserad. Det förekom, som kammarens ledamöter erinrat sig, tidigare på hösten en diskussion om kraftbristen. På senhösten med dess rikliga nederbörd svängde emellertid läget, och tillrinningen var under en tid mycket tillfredsställande. Vid den tidpunkten — när man alltså hade kunnat fatta beslut om att starta sparkampanjer och förbereda ransoneringslagstiftning — visade kalkylerna att även om tillrinningen skulle blivit den minsta som förekommit under den 40-årsperiod som de meteorologiska undersökningarna täcker, skulle vi ändå undgått den situation som vi nu befinner oss i.

Mot den bakgrunden var det rimligt att i det läget inte starta en sparkampanj, ty sannolikt hade — med den redovisning av faktabedömningen som man rimligen då måste ha gjort och baserat sparpropagandan på — en sådan propaganda knappast haft effekt. Enligt min mening hade det inte heller i det läget varit möjligt att med till-

Ang. möjligheterna för studerande vid universitetsfilialer att fortsätta till forskarutbildning

räcklig kraft i argumenteringen gå till riksdagen och föreslå en så pass extrem åtgärd som den beredskapslagstiftning vi kommer att föreslå riksdagen i morgon.

Vad som hände var ju att den mycket hårda kylan kom vid en tidigare tidpunkt än som var möjlig att förutse. Man kan säga att vi har haft en anhopning av olyckliga omständigheter i fråga om klimatförhållandena: torra somrar, hårda vintrar och i år en alldeles speciellt sträng kyla. Ovanpå detta — för att nu fullfölja ackumuleringen av olyckliga omständigheter — har, som kammarens ledamöter säkert också inhämtat i pressen, framför allt för Vattenfall förelegat tekniska problem som ytterligare försämrat försörjningsläget. Tekniska fel har uppstått på de mycket stora turbinerna i ett par värmekraftsaggregat, vilket betytt ett kraftigt produktionsbortfall, när dessa fått tas ur drift.

Vidare har möjligheterna till import från Norge varit starkt begränsade, därför att norrmännen drabbats av samma klimat som vi. Låt mig erinra om att i Norge är en vinterransonering ett fullt normalt och i kraftkontrakten inbyggt system. I jämförelse med förhållandena i Norge är det sålunda inte något särskilt anmärkningsvärt som vi nu står inför, fastän det är en i Sverige mycket speciell åtgärd som regeringen i morgon kommer att föreslå riksdagen att skapa de lagliga möjligheterna att genomföra.

I efterhand är det alltid lätt att säga hur en bedömning borde ha gjorts. Men om vi försätter oss tillbaka i den situation där beslutsfattarna hade att bestämma sig, så tror jag att vi rimligen inte kan förebrå dem att beslutet blev som det blev. Det som är aktuellt för dagen är att vi verkligen hos den svenska allmänheten inskräpper lägets allvar och pekar på de möjligheter som finns för de enskilda hushållen att lämna sina bidrag till lösningen av vårt kraftför-

sörjningsproblem. Självfallet kommer den ransoneringsnämnd som skall tillsättas i enlighet med den lagstiftning vi föreslår att ha som en väsentlig uppgift att i samarbete med olika kraftkonsumenter till en början framför allt organisera den frivilliga begränsningen i så effektiva former som möjligt.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag har ingenting att tillägga mer än att tacka för den kompletterande upplysningen beträffande den fråga jag ställde.

Det är klart att sparkampanjer är oerhört betydelsefulla. Vi har dock upplevt att en kampanj kan växa fram hastigt men också att det är svårt att hålla den i gång någon längre tid. Eftersom man inte vet vilka verkningar kampanjen får på lång sikt, är det svårt att avgöra om den bör göras långt utdragen eller om den skall göras med tanke på ett snabbt resultat. Ibland kan det faktiskt vara en fördel att arbeta på relativt kort sikt. Det hela hänger ju på hur kampanjen läggs upp.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. möjligheterna för studerande vid universitetsfilialer att fortsätta till forskarutbildning

Herr statsrådet **MOBERG** erhöll ordet för att besvara herr *Björks* (s) fråga angående möjligheterna för studerande vid universitetsfilialer att fortsätta till forskarutbildning, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 11 februari, och anförde:

Herr talman! Herr Björk har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidtaga för att underlätta för studerande vid universitetsfilialerna att fortsätta till forskarutbildning.

Ang. möjligheterna för studerande vid universitetsfilialer att fortsätta till forskarutbildning

1965 års riksdag har med anledning av proposition 1965:141 godkänt riktlinjerna för utbyggnad av universitetsfilialerna. Dessa riktlinjer innebar bl. a. att humanistisk, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig utbildning till primärexamen skulle komma till stånd på nya orter, medan däremot forskningen och därmed forskarutbildningen skulle koncentreras till nuvarande universitetsorter.

Hittills vunna erfarenheter av verksamheten vid universitetsfilialerna är goda. De studerande kan inom flertalet ämnesområden på filialorterna få utbildning som ger behörighet till forskarutbildning.

Fråga har väckts om att anordna forskarutbildning vid universitetsfilialerna. Denna fråga måste — liksom år 1965 — bedömas i första hand med hänsyn till möjligheterna och konsekvenserna av att fördela de begränsade resurserna för forskning och forskarutbildning på fler orter än för närvarande.

1968 års utbildningsutredning (U 68) har enligt sina direktiv att framlägga förslag om bl. a. lokaliseringen av den eftergymnasiala utbildningen. I avvaktan på U 68:s förslag är jag inte beredd att nu vidtaga några speciella åtgärder för att anordna forskarutbildning på filialorterna.

Herr Björks fråga kan möjligen avse vissa åtgärder för att underlätta för studerande på filialort att med bibehållen bostadsort delta i viss utbildning på en universitetsort. En sådan fråga har nyligen aktualiserats i en skrivelse från universitetsmyndigheterna. Denna fråga bereds för närvarande inom utbildningsdepartementet.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för hans innehållsrika svar på min fråga.

Jag försökte med frågan frambära vissa önskemål från ett antal studeran-

de vid en universitetsfilial. Jag skall försöka att ytterligare precisera deras önskemål. De skulle främst gälla timtilldelningen för handledarna enligt gällande automatikregler, att doktorander vid filialerna får samma rätt som doktorander vid moderuniversiteten att söka stipendier och lån samt att universitetens allmänna anslag till forskning, främst det s. k. ograduade anslaget, öppnas för forskare från filialerna.

Jag vore tacksam om statsrådet finner det möjligt att kommentera denna önskelista.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Det är självfallet inte så enkelt att direkt efter denna precisering från herr Björk framkomma med någon synpunkt. Allmänt sett gäller ju att i den mån man har avslutat sin grundutbildning vid en filial och vill fortsätta sin utbildning, får man i dagens situation välja att byta bostadsort och konkurrera på lika villkor med övriga studerande vid ett moderlärosäte. Problemet är om det skall finnas möjligheter att låta studerande på filialorterna konkurrera om doktorandstipendier och driftkostnadsanslag — ograduade forskares anslag, som herr Björk här talade om — fastän de inte är elever i vedertagen mening vid moderlärosätet utan reser till och från.

Vi har, såsom jag nämner sist i mitt svar, i dagarna fått en framställning från universitetsmyndigheterna om att sådana möjligheter skulle skapas. Det är detta som vi nu prövar. Det är en del problem förbundna med en sådan anordning. Min allmänna inställning till dessa studerande är positiv, och vi skall göra vad vi kan för att underlätta för dem att fullfölja sin utbildning på denna nivå. Men man får här väga de olika nackdelar som uppstår mot varandra, den nackdel som ligger i att de får byta bostadsort mot den nackdel som utan tvekan ligger i att man tar i anspråk

Interpellation ang. fördelningen av bostadslån för nybyggnad

resurser på en moderuniversitetsort men ändå bor kvar på filialorten. I det fallet kan man ju inte till fullo utnyttja resurserna. Jag upprepar dock att vi skall överväga en sådan ordning. Jag är inte klar med mitt ståndpunktstagande, och därför vill jag inte uttrycka någon slutlig mening i frågan vid detta tillfälle.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 75, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Interpellation ang. fördelningen av bostadslån för nybyggnad

Ordet lämnades på begäran till herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp), som yttrade:

Herr talman! Enligt beslut av 1969 års riksdag skall vid fördelning av bostadslån för nybyggnad en kategoriklyvning ske mellan olika orter och regioner. Vid låneramernas fördelning skall orter "med klart expansivt näringsliv och långsiktigt positiv befolkningsutveckling" prioriteras så till vida, att dessa skall garanteras en viss kvottilldelning för de tre senaste åren av den femåriga planeringsperioden, varom besked skall lämnas på ett tidigare stadium och för en längre period än för icke prioriterade orter. Kungl. Maj:t har den 23 maj 1969 i enlighet med riksdagsmajoritetens beslut medgivit att bostadslån för nybyggnad får för åren 1971—1973 beviljas för 60 000 lägenheter för år 1971 och 50 000 för vart och ett av åren 1972 och 1973, s.k. garanterade program. Bostadsstyrelsen har därefter beslutat om fördelningen av de garanterade

de programmen för åren 1971—1973. 45 kommunblock förutom de tre storstadsregionerna erhöll tilldelning. De fick besked härom först i januari 1970. Beträffande övriga orter, omkring 200 kommunblock, kommer ramarna för beslut om lån för år 1971 att fastställas av 1970 års riksdag. Dessa ramar kan fördelas på län tidigast i juni 1970, vilket sannolikt innebär fördelning på kommuner i slutet av tredje kvartalet 1970.

Den föregående år genomförda nyordningen var föranledd av två skäl. Dels skulle man härigenom kunna ge tidigare besked om tilldelning till de prioriterade orterna för att därmed få en bättre planering till stånd, dels kunde man garantera och fördela en viss kvot till dessa orter oavsett den totala byggnationens storlek. De små orterna får i ovisshet om sin tilldelning utgöra buffert mellan de prioriterade orternas tilldelning av kvoter och den totala tilldelningen.

Det kan starkt ifrågasättas om man med den nya ordningen skapat bättre förutsättningar för planering. Lånebesluten för år 1971 har nämligen icke tidigarelagts jämfört med föregående år. Medan länsramar beträffande den totala byggnationen för år 1970 delgavs länsbostadsnämnderna den 28 november 1968, delgavs länsramarna för de prioriterade orterna beträffande 1971 års byggnation först den 30 december 1969, alltså mer än en månad senare.

Förändringen synes således inte ha medfört några teknisk-administrativa fördelar som möjliggjort tidigare kännedom för kommunerna om byggandets storlek.

Det praktiska resultatet av omläggningen ger således vid handen att några förutsättningar för bättre planering icke skapats genom det nya systemet. Inte ens i de prioriterade orterna har man fått tidigare besked om låneramernas storlek, och inbegriper man samtliga kommuner är det en klar försämring. Den nya ordningen har därtill skapat en fullt berättigad destruktiv ir-

ritation inom de icke prioriterade orterna och är tvivelsutan ett ytterligare handikapp för deras utveckling.

Det kan vidare starkt ifrågasättas inom vilken typ av orter det är mest angeläget med ett tidigt besked om byggandets storlek, de stora orterna med kontinuerligt byggande eller de små orterna med liten och/eller sporadisk tilldelning. Med hänsyn till att god planering är lika betydelsefull i det ena som det andra fallet synes mycket tala för att tidigt besked är mest angeläget på de orter där ovisshet råder såväl om byggandets storlek, som om det över huvud taget blir någon byggnation alls. Beträffande de stora och expansiva orterna kan planeringen ske kontinuerligt oavsett besked om låneramar. Om man som skett på vissa håll inom storstadsregionerna ändå inte varit framme med planeringen kan det rimligen inte bero på ovisshet om byggnationens storlek utan har andra orsaker.

Med stöd av vad som ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att den av riksdagen beslutade nya ordningen beträffande fördelning av låneramar medfört några fördelar visavi möjligheterna att tidigare fördela desamma och i så fall vad är anledningen till förseningen av beskedet om länsramarna för år 1971?

2. Avser statsrådet att också framdeles fortsätta med ett system med olika tidpunkter för olika orter, då besked lämnas om bostadskvoter?

3. Anser statsrådet att de mindre orterna kan tillfredsställande planera sin byggnation med de korta varsel som nu tillämpas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation om åtgärder i anledning av kronhjortarnas skadegörelser på skog och jordbruk

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp) fick därpå ordet och anförde:

Herr talman! Kronhjortens bevarande i landet och speciellt i Skåne och därmed sammanhängande reglering av skador på gröda och skog har under en lång följd av år varit föremål för såväl enskildas som statsmakternas överväganden.

Redan i skrivelse den 23 januari 1951 till jordbruksdepartementet hemställde RLF att frågan om ersättning för kronhjortarnas skador skulle regleras, och samma organisation har därefter återkommit i ärendet i samband med andra jaktfrågor. I riksdagen togs frågan upp 1961 genom motion. Jordbruksutskottet uttalade i anledning därav att åtgärder nu bör vidtagas i syfte att i möjlig mån eliminera riskerna för kronhjortarnas skadegörelse å skog och jordbruk. Utskottet ansåg det önskvärt att undersökningar på föranstaltande av Kungl. Maj:t snarast igångsattes i syfte att skapa särskilda reservat för kronhjortar. Utskottet förordade också andra åtgärder. Riksdagen gav i skrivelse till Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde.

År 1961 tillsatte Kungl. Maj:t en utredning i ärendet, vilken avlämnade sitt betänkande 1964 (SOU 1964:23). Efter remissbehandlingen uppdrog Kungl. Maj:t den 9 april 1965 åt domänverket och dåvarande statens naturvårdsnämnd att fortsätta undersökningar i ärendet. Ämbetsverken avlämnade sitt förslag den 7 januari 1969. Förslaget remissbehandlades och den 17 oktober 1969 avgav ämbetsverken påminnelser rörande inkomna yttranden över utredningen om kronhjortens bevarande.

Enär förslaget nästan till alla delar accepterats av de i frågan berörda remissinstanserna, har man haft anledning förvänta att proposition i ärendet skulle avlämnas till denna riksdag. Så

har inte skett och någon proposition är inte aviserad i den till riksdagen överlämnade propositionsförteckningen. Frågan är av stor vikt och föranleder betydande irritation inom det område där kronhjorten förekommer. Årligen får enskilda skogs- och jordbrukare vidkännas stora förluster för skador på gröda och skog. Dessa förluster bör enligt en praktiskt taget enig utredning och samtliga remissinstanser bäras av det allmänna. Det är därför angeläget att förslag förelägges riksdagen inom en nära framtid.

Med hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

När avser statsrådet att framlägga förslag om åtgärder i anledning av kronhjortarnas skadegörelse å skog och jordbruk?

Även denna anhållan bifölles.

Interpellation om expeditionstid för offentliga inrättningar mellan kl. 17 och kl. 19 någon dag i veckan

Ordet gavs härefter till fru **FLOREN-WINTHER** (m), som yttrade:

Herr talman! Det är i dag i hög grad vanligt att båda makarna i ett äktenskap förvärsarbetar utanför hemmet. För dessa familjer är det nödvändigt att kunna utföra en mängd ärenden efter arbetstidens slut. Vi ser denna utveckling i våra butiker där kundströmmen är särskilt stark mellan kl. 17 och 18. Som en konsekvens av de ändrade vanorna har också en del serviceinrättningar ändrat eller förlängt sina mottagningstider så att de även har öppet på kvällarna. Som exempel må nämnas att de flesta banker nu även har öppet kvällstid vissa dagar i veckan.

När det gäller samhällsservicen är det emellertid ofta sämre ställt.

Jag ber att få överlämna en sammanställning som visar expeditionstider för en del offentliga inrättningar; listan skulle kunna kompletteras med många andra institutioner där man också förutsätter att allmänheten skall kunna använda sig av dagtid för att besöka inrättningarna.

I följande tablå redovisas de öppethållandetider som för närvarande tillämpas i Stockholm av Försäkringskassans kontor, SJ:s godsstationer, Televerkets försäljningsavdelning, Stadens socialbyråer samt Länsstyrelsens expeditioner.

	Måndag— fredag	Särskilda öppettider	Lördagar	Anm.
Försäkringskassans avdelningskontor		Kontoret Vasag. 11 har öppet till kl. 19.00 på måndagar hela året	Stängt	—
sept.—april	8.30—16.30			
maj—aug.	8.30—16.00			
SJ:s gods- trafik				
Sthlm Norra hela året	7.00—15.30	—	Stängt	Avgående gods 8.00—15.30
Sthlm Södra hela året	8.00—15.30	—		—

Interpellation om expeditionstid för offentliga inrättningar mellan kl. 17 och kl. 19 någon dag i veckan

	Måndag— fredag	Särskilda öppettider	Lördagar	Anm.
Televerkets försälj.n.avd. (telefonfonder)		—	Stängt	—
sept.—april	8.00—16.30			
maj—aug.	8.00—15.45			
Socialbyråer		—	Byrån Hornsg.	Särskilda
telefonfonder			128 har jour-	funktioner,
hela året	8.00—9.00		öppet 8.30—11.00	t. ex. rätts-
expeditionstid				hjälp, hyres-
hela året	9.00—12.00			rådgivn.,
				nykterhets-
				vård m. m.
				har egna
				öppettider
Länsstyrelsen		—	Stängt	—
sept.—april	9.00—15.00			
maj—aug.	9.00—14.30			

Vid större helger kan ändringar förekomma.

Det framhålles ofta som önskvärt, sett ur samhällets synpunkt, att båda makarna har arbete utom hemmet. Att samhällets egna organ förutsätter att man skall kunna utnyttja expeditionstider mitt på dagen förefaller därför inkonsekvent.

Med stöd av vad jag här anförd hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Odhnoff få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att offentliga inrättningar i ökad omfattning inför expeditionstider kl. 17.00—19.00 någon dag i veckan?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.48.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Fredagen den 20 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 12 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna läkarintyg:

Pat. *Persson, Fritz*, f 04 06 09, adress
Döbelnsgat. 56, Sth, vårdas för närvaran-
de på avdelning 3 A, Sabbatsbergs sjuk-
hus, efter en olyckshändelse. Han be-
räknas vara arbetsför igen tidigast om
ungefär en månad.

Sabbatsbergs sjukhus den 18/2 1970

K. Plym Forshell

leg. läkare,
avdelningsläkare

Kammaren beviljade herr Persson,
Fritz, ledighet från riksdagsgöromålen
för den tid, det i läkarintyget omför-
målade hindret varade.

Anmäldes och bordlades följande till
kammaren överlämnade kungl. proposi-
tioner:

nr 32, med förslag till lag om ändring
i lagen (1938:274) om rätt till jakt
m. m.; och

nr 33, med förslag till lag om regle-
ring av förbrukningen av elektrisk
kraft.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av motioner om
stadgande i grundlag angående förvärv
av medlemskap i politiskt parti m. m.;

nr 8, i anledning av motioner om
kvinnlig tronföljd;

nr 10, i anledning av motioner om
vidgad rätt för utlandssvenskar att del-
taga i allmänna val;

nr 11, i anledning av motioner om
sekretess för avprickad röstlängd;

nr 12, i anledning av motioner om
åtgärder för att valsedlar skall finnas
tillgängliga vid röstning i vallokal;

nr 13, i anledning av motioner om
ändringar i reglerna om valnämnd;
och

nr 15, i anledning av riksdagens re-
visorers verksamhetsberättelse för år
1969;

statsutskottets utlåtande nr 29, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående överlåtelse av staten tillhörig
mark m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr
5, med anledning av motioner angåen-
de den planerade skattereformen m. m.;

samt
första lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av motioner angå-
ende behörigheten att förrätta kyrklig
vigsel;

nr 4, i anledning av motioner angå-
ende påföljden för butiksnatterier; och

nr 5, i anledning av motioner angå-
ende en reform av rättshjälpen.

Kammarens sammanträde avslutades
kl. 14.02.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert